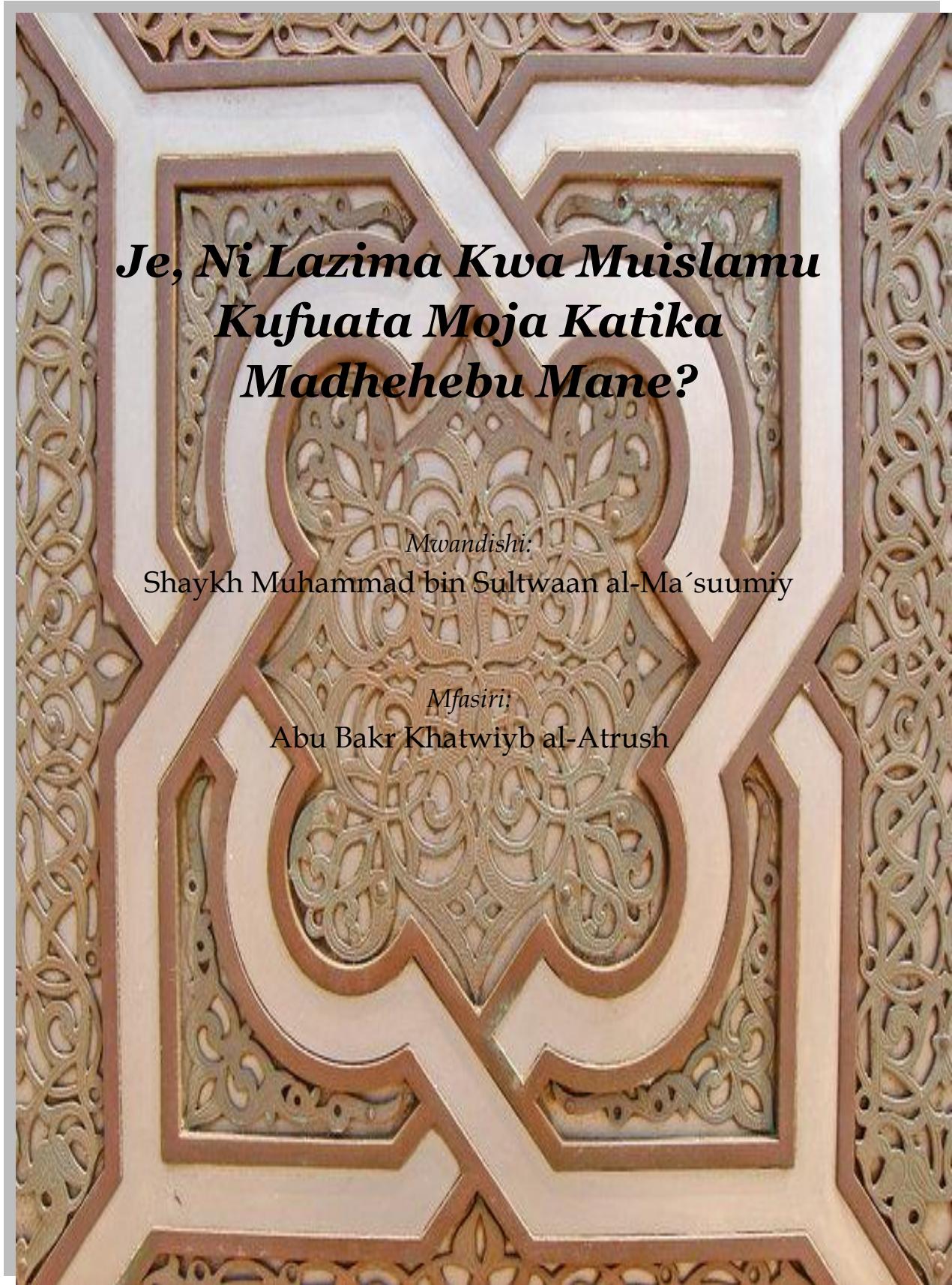

Je, Ni Lazima Kwa Muislamu Kufuata Moja Katika Madhehebu Mane?
Shaykh Muhammad bin Sultwaan al-Ma'sumiy

Uislamu na Imani ni nini?	6
Kufuata kichwa nchunga madhehebu sio wajibu wala haijapendekezwa	9
Msingi wa Uislamu ni kukitenda kazi Kitabu cha Allaah na Sunnah za Mtume Wake (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam)	11
Waandishi wa leo wamebadili na kugeuza mpaka wamewajibisha kumfuata imamu mmoja tu, jambo lililopelekea katika mgawanyiko.....	14
Je, mtu ataulizwa ndani ya kaburi ni dhehebu gani alilokuwa nalo?	16
Ulazimishaji wa madhehebu maalum ni lengo la kisiasa	18
Uhakiki wa ad-Dahlawiyy juu ya kwamba madhehebu ni Bid'ah	19
Yule atakayemfuata kishabiki yeyote zaidi ya Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa salalm) ni mpotevu na ni mjinga.....	21
Utafiti wa Ibn-ul-Hammaam juu ya kwamba sio lazima kufuata madhehebu yoyote maalum	23
Imamu wa kufuatwa na wa kuchukuliwa kama mfano ni Mtume (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam)	26
Madhehebu ndio sababu ya mfarakano na tofauti.....	28
Madhehebu ya Imaam Abu Haniyfah ni kutenda kazi Kitabu na Sunnah.....	31
Mwanachuoni anaweza kupatia na kukosea, lakini Mtume (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) amekingwa na kukosea	35
Haki haikukomeka kwa mtu mmoja isipokuwa Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam).....	41
Tanbihi muhimu sana	44
Sura	70

Ee Allaah! Mola wa Jibriyl, Mikaaiyl na Israafiy!
Muumba wa mbingu na ardhi!

Wewe ambaye ni Mjuzi wa mambo yenye kujificha na yaliyo ya wazi!
[Siku moja] utahukumu baina ya waja Wako katika mambo ambayo walikuwa
wakitofautiana!

Tuongoze katika haki katika yale waliotofautiana kwa idhini Yako!
Hakika Wewe Unamuongoza Umtakae katika njia iliyonyooka!
Swalah na salaam zimwendee Muhammad, ahli zake na Maswahabah zake.

Himdi zote ni za Allaah ambaye Ametuongoza katika Uislamu na Imani na Akatuwafikisha kuweza kutambua maana ya Kitabu Chake na kufahamu Hadiyth za Mtume Wake, kiongozi wa watu na majini. Swalah na salaam ziwe pamoja naye. Himdi zote ni za Allaah ambaye Ametusahilishia kuwa juu ya yale Maswahabah zake watukufu na waliokuja baada yao waliyokuwemo juu yake.

Ama ba'd:

Mja fakiri Abu 'Abdil-Kariym na Abu 'Abdir-Rahmaan Muhammad Sultwaan bin Abiy 'Abdillaah Muhammad Awruun al-Ma'sumiy al-Khajandiy al-Makkiy - Allaah (Ta'ala) Amuwafikishe kukitendea kazi Kitabu Chake na kushikamana na Sunnah za Mtume Wake (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) na Amruzuku mwisho mwema - anasema:

Waislamu katika miji ya kijapani Tokyo na Osaka wameniuliza swali lifuatalo:

Ni upi uhakika wa Uislamu?

Nini maana ya madhehebu (Madhab)?

Je, ni lazima kwa mtu ambaye ametukuzwa kwa Uislamu kufuata moja katika madhehebu mane?

Je, ni lazima awe Maalikiy, Hanafiy, Shaafi'iy, Hanbaliy au kitu kingine?

Tunauliza haya kwa sababu kumetokea tofauti kubwa katika nchi yetu. Wakati kundi la wajapani lilipotaka kuingia katika Uislamu na kutukuzwa kwa Imani, lilienda katika shirika la Kiislamu Tokyo. Kundi la wahindi likawaambia:

"Mnatakiwa kuchagua madhehebu ya Abu Haniyfah, kwa kuwa ni taa la Ummah."

Kundi la waindonesia kutoka Java likawaambia:

"Mtu anatakiwa kuwa Shaafi'iy."

Pindi wajapani waliposikia haya, wakastaajabu sana na wakachanganyikiwa. Hatimaye suala hili la madhehebu likapelekeea kuzuia watu na Uislamu na hawakusilimu tena. Mwalimu mpendwa! Tunajua kwa elimu yako iliyobobea

inaweza - Allaah Akitaka - ikawa ni sababu ya kutibu maradhi haya na kuponyeka. Tunatarajia kutubainishia haki ili nyoyo zetu ziweze kupata utulivu na vifua vyetu viweze kufunguka. Tunamuomba Allaah (Ta'ala) Akujaze kheri.

Amani iwe juu yenu na kila mwenye kufuata uongofu.

Imeandikwa Muharram 1357 Tokyo
Muhammad 'Abdul-Hayy na Muhsin Jaabaak Aghluu

Uislamu na Imani ni nini?

Nimeandika haya yafuatayo kama jawabu kutokana na yale ambayo Allaah Amenijaalia kufahamu – na hakuna nguvu wala uwezo isipokuwa kwa Allaah, Aliye juu, Mkuu. Hakuna uafikisho isipokuwa kwa Allaah na Yeye ndiye Mwenye kuwafikisha katika usawa.

Tambua ya kwamba kuna Waislamu wengi, wanachuoni na wasiokuwa wasomi, wanaodai kuwa ni lazima kwa Muislamu kujiunga na madhehebu ya maimamu (Rahimahumu Allaah). Miiongoni mwa madhehebu haya ni pamoja na ya Abu Haniyfah, Maalik, ash-Shaafi'iy na Ahmad. Maneno haya si kwamba ni kosa tu, bali ujinga vilevile na upungufu wa elimu ya Kiislamu.

Imepokelewa katika Hadiyth Swahiyh na yenye kujulikana ya Jibriyl ('alayhis-Salaam) ya kwamba alimuuliza Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) kuhusu Uislamu. Hivyo akasema Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) yafuatayo:

“Uislamu ni kushuhudia ya kwamba hapana mola wa haki ya kuabudiwa isipokuwa Allaah na kwamba Muhammad ni Mtume wa Allaah, kusimamisha Swalah, kutoa Zakaah, kufunga Ramadhaan na kuhiji Nyumba ukiweza kuiende.”

Halafu akamuuliza kuhusu Imani na akajibu:

“Kumuamini Allaah, Malaika wake, Vitabu Vyake, Mitume Wake, Siku ya Mwisho na Qadar; kheri na shari yake.”

Kisha akamuuliza kuhusu Ihzaan:

“Ni kumuabudu Allaah kama vile unamuona. Ikiwa wewe humuoni basi tambua ya kuwa Yeye Anakuona.”¹

Katika Hadiyth ya 'Abdullaah bin 'Umar kumesimuliwa ya kwamba Mtume (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) amesema:

“Uislamu umejengwa juu ya [mambo] matano: Kushuhudia ya kwamba hapana mola mwenye haki ya kuabudiwa isipokuwa Allaah na kwamba

¹ al-Bukhaariy na Muslim.

Muhammad ni Mtume wa Allaah, kusimamisha Swalah, kutoa Zakaah, kufunga Ramadhaan na kuhiji Nyumba kwa yule mwenye kuweza kuiendeaa."

Vilevile Muslim amepokea kutoka kwa Hudhayfah (Radhiya Allaahu 'anhu) ya kwamba kuna mtu alikuja kwa Mtume (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) na kusema:

"Ee Mtume wa Allaah, nielekeze katika kitendo ambacho nikikifanya kitaniingiza Peponi." Akasema (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam): "Shuhudia ya kwamba hapana mola mwenye haki ya kuabudiwa isipokuwa Allaah na kwamba Muhammad ni Mtume wa Allaah, simamisha Swalah, kutoa Zakaah na kufunga Ramadhaan." Hivyo akasema yule muulizaji: "Ninaapa kwa yule ambaye nafsi yangu iko Mkononi Mwake, sintozidisha na wala sintopunguza juu ya haya." Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) akasema: "Bedui amefaulu ikiwa amesema kweli."

Wafafanuzi wamesema kuhusu Hadiyth hii:

"Hakutaja Hajj kwa sababu ilikuwa bado haijafaradhishwa."

al-Bukhaariy na wengine wamepokea ya kwamba Anas (Radhiya Allaahu 'anhu) amesema:

"Wakati tulipokuwa pamoja na Mtume (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) Msikitini, aliingia mtu na ngamia. Akaipigisha magoti Msikitini na kisha akaifunga. Halafu akasema: "Muhammad ni nani kati yenu?" Mtume (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) alikuwa amekaa kwa kushegama kati yao na akasema: "Ni huyu mtu mweupe, aliyeshegama." Yule mtu akasema: "Mtoto wa 'Abdul-Muttwalib?" Mtume (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) akamwambia: "Nimeshakujibu." Hivyo mtu yule akasema: "Mimi nitakuuliza kitu ambacho utahisi uzito kukisikia. Hivyo usinikasirikie. Akasema (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam): "Uliza unachotaka." Mtu yule akasema: "Ninaapa kwa Mola Wako na kwa Mola wa walo kabla yako, je, Allaah Amekutuma kwa watu wote?" Akasema (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam): "Ninaapa kwa Allaah, ndio." Akasema: "Ninakuomba kwa ajili ya Allaah, je, Allaah Amekuamrisha kuswali Swalah tano mchana na usiku?" Akasema (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam): "Ninaapa kwa Allaah, ndio." Ninakuomba kwa ajili ya Allaah, je, Allaah Amekuamrisha kufunga mwezi huu kwa mwaka?" Akasema (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam): "Ninaapa kwa Allaah, ndio." Akasema: "Ninakuomba kwa ajili ya Allaah, je, Allaah Amekuamrisha kuchukua Swaqadah hii kutoka kwa matajiri wetu na kuigawa kwa mafukara

wetu?” Akasema: “Ninaapa kwa Allaah, ndio.” Mtu yule akasema: “Ninaamini kwa yale uliyokuja nayo. Mimi ni mjumbe wa watu wangu na naitwa Dhwamaam bin Thalabah, ndugu wa Banuu Sa'd bin Bakr.”²

Huu ndio Uislamu ambao Allaah Amewaaamrisha kwao waja Wake na Kuutuma kwa Mtume Wake (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam).

² al-Bukhaariy, Muslim na ad-Daarimiy

Kufuata kichwa nchunga madhehebu sio wajibu wala haijapendekezwa

Ama kuhusiana na madhehebu, si jengine isipokuwa ni maoni ya wanachuoni na uelewa wao katika baadhi ya mambo na Ijtihaad. Maoni haya, Ijtihaad na uelewa huu Allaah (Ta'ala) wala Mtume Wake (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) hawajamuwajibishia mtu yejote kuyafuata. Ndani yake kuna kupatia na kukosea na hakuna ya sawa yaliyotakasika isipokuwa yale yaliyothibiti kutoka kwa Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam). Vilevile maimamu walikuwa wakijitenga mbali na yale maoni waliyokuwa wakishikamana nayo baada ya kubainikiwa na haki.

Kutokana na haya, yule anayetamani kuingia katika Uislamu na kujitukuza kwa tukufu wa imani, hana juu yake isipokuwa kushuhudia ya kwamba hapana mola mwenye haki ya kuabudiwa isipokuwa Allaah na kwamba Muhammad ni Mtume wa Allaah, kusimamisha Swalah, kutoa Zakaah, kufunga Ramadhaan na kuhiji Nyumba ikiwa ana uwezo.

Ama kuhusu kufuata moja ya madhehebu mane, haizingatiwi kuwa ni wajibu wala haijapendekezwa. Sio lazima kwa Muislamu kufuata madhehebu yoyote. Bali yule mwenye kuwajibisha hilo katika mambo yote si mwingine isipokuwa ni mkoseaji na mfuata kichwa mchunga shabiki. Ni katika wale walioigawa dini yao na wakawa makundi makundi. Allaah (Ta'ala) Amekataza mgawanyiko katika Dini. Allaah (Ta'ala) Amesema:

إِنَّ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيَعاً لَسْتَ مِنْهُمْ فِي شَيْءٍ

"Hakika wale ambao wamefarikisha dini yao na wakawa makundi makundi, huna wa lolote nao."³

Vilevile Amesema (Ta'ala):

وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُشْرِكِينَ مِنَ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيَعاً ۖ كُلُّ حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ

"Na wala msiwe mionganini mwa washirikina. Mionganini mwa

³ 06:159

wale walioitenganisha dini yao wakawa makundi makundi.
Kila kundi kwa yaliyonayo linafurahia."⁴

Uislamu ni Dini moja. Haina madhehebu wala haina njia ambayo ni wajibu kuiflana isipokuwa ile njia aliyokuwa akipita Mtume (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) na uongofu wake. Allaah (Ta'ala) Amesema:

فُلْ هَلَّيْهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَى بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ

"Sema: "Hii ndio njia yangu nalingania kwa Allaah, juu ya baswiyrath (ujuzi, umaizi) mimi na anayenifuata. Na utakasifu ni wa Allaah, nami si mionganoni mwa washirikina."⁵

Hakika upinzani kati ya wafuasi hawa wajinga umekuwa mwangi katika madhehebu haya. Allaah (Ta'ala) Amesema:

وَلَا تَنَازَّعُوا فَتَقْفَشُلُوا وَلَا تَذَهَّبُ رِجُلُكُمْ وَاصْبِرُوا إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ

"... na wala msizozane, mtavunjikwa moyo, na itapotea nguvu yenu, na subirini. Hakika Allaah Yu Pamoja na wanaosubiri."⁶

Vilevile Amesema (Jalla Jallaaluh) wakati Alipokuwa Anaamrisha umoja na kushikamana na Kitabu Chake:

وَاغْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَعْرُفُوا

"Na shikamaneni kwa kamba ya Allaah nyote pamoja, wala msifarikiane."⁷

⁴ 30:31-32

⁵ 12:108

⁶ 08:46

⁷ 03:103

Msingi wa Uislamu ni kukitendea kazi Kitabu cha Allaah na Sunnah za Mtume Wake (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam)

Huu ndio Uislamu, Dini ya haki, asli ya msingi wake ni Kitabu na Sunnah. Ndio marejeleo kwa kila ambacho Waislamu wanazozana. Wale wasiorejea kwavyo wakati wa mizozo sio waumini. Allaah (Ta'ala) Amesema:

فَلَا وَرِبَّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُجَعَّلُوكُمْ فِيمَا شَجَرَ بِيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنفُسِهِمْ حَرْجًا مَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا

"Basi Naapa kwa Mola wako, hawatoamini mpaka wakufanye wewe ni hakimu (mwamuzi) katika yale wanayozozana baina yao, kisha wasione katika nyoyo zao uzito katika yale uliyohukumu na wajisalimishe kwa unyenyekevu."⁸

Hakuna yejote katika maimamu aliyesema kwamba mtu afuate maoni yake, bali wamesema mtu achukue pale wanapochukua wao. Hata hivyo katika karne za karibuni watu wamejinasibisha sana na madhehebu haya. Ndani yake kunatokea makosa mengi na mambo yasiyofahamika. Lau imamu ambaye ananasibishiwa makosa haya angeliona yale anayonasibishiwa, angelijitenga nayo mbali na wale walijosema hayo. Kila yule ambaye elimu na Dini imehifadhiwa kwake katika maimamu wa Salaf, alishikamana na maandiko ya wazi ya Kitabu na Sunnah. Waliwaita watu katika kushikamana navyo na kuvitendea kazi. Haya yamethibiti kutoka kwa maimamu kama Abu Haniyfah, Maalik, ash-Shaafi'iyy, Ahmad, Sufyaan ath-Thawriyy, Sufyaan bin 'Uyaynah, al-Hasan al-Baswriyy, Abu Yuusuf Ya'quub, al-Qaadhwiy, Muhammad bin al-Hasan ash-Shaybaaniyy, 'Abdur-Rahmaan al-Awzaa'iyy, 'Abdullaah bin al-Mubaarak, al-Bukhaariyy, Muslim na wengine. Kila mmoja katika wao alikuwa akitahadharisha Bid'ah na kuwafuata kichwa mchunga wao ambao hawakukingwa na makosa. Aliyekingwa na makosa tu ni Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam). Maneno yao yanakubaliwa tu pale ambapo yanakuwa ni yenye kuafikiana na Kitabu na Sunnah na yanarudishwa yakienda kinyume na moja kati yavyo. Imaam Maalik (Rahimahu Allaah) amesema:

⁸ 04:65

"Kila mtu yanachukuliwa maneno yake na kuachwa isipokuwa mtu mwenye kaburi hili," na akaashiria kaburi la Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wia sallam)."⁹

Ilikuwa ni njia hii ndio waliyopita juu yake wahakiki maimamu wane na wengine. Wote walikuwa wakikataza kufuata kichwa mchunga, kwa sababu Allaah (Ta'ala) Amewalaumu sehemu nyingi katika Kitabu Chake wale wenye kufanya hivo. Kadhalika kuna idadi kubwa ya watu waliokufuru, hapo kale na kama ilivo hivi leo, pindi walipoanza kuwafuata kichwa mchunga wanazuoni wa kiyahudi, wanazuoni wa kinaswara, mashaykh na mababu. Imethibiti kutoka kwa Abu Haniyfah, Maalik, ash-Shaafi'iyy, Ahmad na wengine ya kwamba wamesema:

"Haijuzu kwa yeote kuhukumu kwa maoni yetu au kufuata maneno yetu midhali hajui tumeyatoa wapi."¹⁰

Wote wameeleza ya kwamba:

"Hadiyth inaposihi, basi hayo ndio madhehebu yangu."¹¹

Vilevile wamesema:

"Nikisema jambo, basi lilinganisheni na Kitabu cha Allaah na Sunnah za Mtume Wake; lichukue ikiwa linaafikiana navyo na iache na itupe kauli yangu kando ikiwa inakwenda kinyume navyo."¹²

Haya ndio maneno wayasemayo maimamu hawa – Allaah (Ta'ala) Awainzige Peponi.

Lakini kwa masikitiko makubwa kumetokea katika wafuata kipofu wa karibuni na waandishi ambao wamechafua madaftari, wakati huo huo watu wanafikiria kuwa ni wanachuoni waliokingwa na kukosea. Hawa wamewalazimisha watu kufuata kichwa mchunga mmoja katika maimamu

⁹ Tazama "al-Fataawaa" ya as-Subkiy (01/148)

¹⁰ Tazama "al-Intiqaa", uk. 145 ya Ibn 'Abdil-Barr.

¹¹ Tazama "Rasm-ul-Muftiy" (01/4) ya Ibn 'Aabidiyn.

¹² Tazama "al-Majmuu" (01/63) ya an-Nawawiyy.

hawa wane na madhehebu yao. Baada ya kuchagua upande, wanakataza kutendea kazi kauli ya mwingine kana kwamba wamemfanya imamu huyo kuwa ni Nabii mwenye kutiiwa. Ole wao wenyewe lau wangelikuwa wanatendea kazi kauli za maimamu, lakini uhakika wa mambo ni kwamba wengi wao hawajui jengine kwa yule imamu wanayemfuata zaidi ya jina lake tu. Baadhi ya waliokuja nyuma wamezusha mambo mbali mbali na kuunda madhehebu ambayo baadaye yananasibishwa kwa imamu. Hivyo anafikiria yule anayekuja baada yake ya kuwa kweli ni kauli ya imamu au ni madhehebu yake, wakati uhakika wa mambo ni kwamba yanakwenda kinyume na yale aliyosema imamu au aliyoanzisha. Vilevile yuko mbali na yale anayonasibishiwa. Wafuasi wengi wa Hanafiyyah wa nyuma wanasema kuwa ni haramu kuashiria kwa kidole katika Tashahhud, makusudio ya Mkono wa Allaah ni uwezo, Allaah Yuko kila mahala na kwamba Hakulingana juu ya 'Arshi. Kwa haya na mambo mfano wake yamewagawa Waislamu wao kwa wao na kufarikanisha mkusanyiko wao na umoja wao. Pengo lililovunjika likawa kubwa zaidi na nchi zikajaa wanafiki na mgawanyiko. Wakaanza kutuhumiana Bid'ah wao kwa wao na kila kundi kuonelea lingine ndio potevu. Hali ikafikia mpaka kukufurishana na kuanza kupigana wao kwa wao na hivyo wakawa mfano wa yale ambayo mkweli na mwaminifu Mtume Muhammad (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) aliyoeleza:

"Ummah wangu utagawanyika makundi sabini na tatu. Yote yataingia Motoni isipokuwa moja tu." Wakauliza: "Ni kina nani hao?" Akasema: "Ni wale waliomo juu ya yale niliyomo mimi leo na Maswahabah zangu."¹³

¹³ at-Tirmidhiy (2641), al-Haakim (128-129) na wengine.

Waandishi wa leo wamebadili na kugeuza mpaka wamewajibisha kumfuata imamu mmoja tu, jambo lililopelekea katika mgawanyiko

Ninaapa kwa Allaah ya kwamba Waislamu walikuwa ni washindi pale ambapo walikuwa ni Waislamu wakamilifu na wakweli katika Dini yao. Waliiteka miji na kunyanya bendera ya Dini. Miongoni mwa watu hawa ni Makhaliyfah waongofu na wale waliowafuata kwa wema. Lakini wakati Waislamu walipobadili maamrisho ya Allaah, Allaah Akawaadhibu kwa kuwaondoshea neema, dola na ukhaliyfah na hili ni jambo ambalo linatolewa ushuhuda na Aayah nydingi.

Miongoni mwa mambo waliyobadili, ni pamoja na kufuata madhehebu fulani na kushikamana nayo kishabiki hata kama itakuwa kwa batili. Madhehebu haya ni katika mambo yaliyozushwa. Yalizushwa baada ya karne tatu, jambo lisilokuwa na shaka yoyote ndani yake.

Kila Bid'ah inayochukuliwa kuwa ni Dini na ni sahihi, ni upotevu. Salaf-us-Swaalih (wema waliotangulia) walikuwa wakishikamana bara bara na Kitabu, Sunnah na yale yanayotolewa dalili navyo na yale ambayo Waislamu wamekubaliana juu yake. Walikuwa ni Waislamu, Allaah (Ta'ala) Awarahamu, Allaah Awawie radhi, Atujaalie kuwa pamoja nao na Atufufue katika umati wao.

Baada ya madhehebu kuenea, yakasababisha mgawanyiko. Hawa wakaonelea wengine kuwa ndio wapotevu, hali ikafikia kwa mfano mpaka wakaharamisha Hanafiy kuswali nyuma ya Shaafi'iy. Hata kama mnasema kuwa madhehebu mane ni katika Ahl-us-Sunnah, matendo yao yakaonekana kama ni uongo. Matendo yao yakawa yanapingana na kwenda kinyume na maneno yao. Hatimaye Bid'ah hizi zikafanya kukawa kunaswaliwa Swalih nne katika Msikiti Mtakatifu. Hili likapelekea *Jamaa'ah*, mkusanyiko, ukagawanyika na kila shabiki wa dhehebu akawa anasubiri *Jamaa'ah* ya dhehebu lake. Kwa Bid'ah kama hizi zikafanya Iblisi kuweza kufikia lengo lake, nalo ni kuwafarikanisha Waislamu na kutenganisha umoja wao - tunamuomba Allaah kinga kutokamana na hilo.

Je, Ni Lazima Kwa Muislamu Kufuata Moja Katika Madhehebu Mane?

Shaykh Muhammad bin Sultwaan al-Ma'suumeey

Je, mtu ataulizwa ndani ya kaburi ni dhehebu gani alilokuwa nalo?

Ee Muislamu mwenye akili na busara! Mtu baada ya kufa ataulizwa kwenye kaburi lake au siku ya Qiyaamah ni kwa nini hakujiunga na madhehebu fulani? Je, ataulizwa ni kwa nini hakujiunga na pote fulani? Ninaapa kwa Allaah ya kwamba hutoulizwa juu ya hilo. Bali utaulizwa ni kwa nini ulijiunga na madhehebu fulani au ulifuata mfumo wa pote fulani. Kwa sababu hii ina maana ya kuwafanya wanazuoni wa kiyahudi na wanazuoni wa kinaswara kuwa ni miungu badala ya Allaah. Haya madhehebu maalum na mapote yanayojulikana yote ni Bid'ah katika Dini na kila Bid'ah ni upotevu.

Badala yake utaulizwa yale Aliyokuwajibishia Allaah (Ta'ala) juu yako katika kumuamini Allaah na Mtume Wake na kutendea kazi maamrisho Yake. Madhehebu wala kufuata pote fulani sio miongoni mwa yale Aliyowajibisha Allaah. Ni kweli ni katika yale Aliyoamrisha Allaah kuwaauliza wanachuoni wa Kitabu na Sunnah ikiwa hujui na kurejesha yenyе kutatiza katika Kitabu na Sunnah. Hii ndio Dini ya Uislamu ambayo amekuja nayo bwana wetu Muhammad (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam).

Ee Muislamu! Rejea katika Dini yako, nako ni kutendea kazi maana ya uinje ya Qur-aan na Sunnah na yale waliyoafikiana kwayo Salaf wa Ummah huu na maimamu wema – hakika uokovu na furaha yako inapatikana huko.

Kuwa Muislamu mpwekeshaji. Usimwabudu mwingine isipokuwa Allaah. Usitarajie isipokuwa kwa Allaah. Usimwogope isipokuwa Allaah. Jifanye uwe ni ndugu wa kila Muislamu na mpendee kile unachojipenda juu ya nafsi yako mwenyewe. Yale ambayo Imaam at-Tirmidhiy amepokea katika "Sunnan" yake kutoka kwa al-'Irbaadhw bin Saariyah (Radhiya Allaahu 'anhu) yanakutosheleza. Amesema:

"Siku moja baada ya Swalah ya alfajiri Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) alitutolea mawaiidha yaliyozitikisa nyoyo zetu na machozi yakatiririka. Mtu mmoja akasema: "Kana kwamba ni mawaiidha ya kuaga; unatuusia nini, ee Mtume wa Allaah". Akawaambia: "Nawausia kumcha Allaah, kusikiliza na kutii hata kama mtatawaliwa na mtumwa wa kihabashi. Hakika ye yeyote atakayeishi katika nyinyi ataona tofauti nydingi. Hivyo basi, shikamaneni na

Sunnah zangu na Sunnah za Makhaliyfah wangu waongofu. Ziumeni kwa magego yenu.””¹⁴

Mambo yakishakuwa ni namna hii, mtu atahadharishe vikali kabisa juu ya ufuataji kipofu. Hili ni kwa sababu yule anayefuata kichwa mchunga madhehebu fulani katika mambo yote, ni jambo lisilokuwa na shaka ya kwamba atakuja kuacha Hadiyth nyingi ambazo ni Swahiyh na hivyo aende kinyume nazo – na hili si jengine isipokuwa ni upotevu wa wazi. Kwa ajili hii baadhi ya wanachuoni wa Hanafiyyah, na kadhalika wengineo, wamesema kuwa sio lazima kufuata madhehebu maalum kichwa mchunga. Haya yametajwa ikiwa ni pamoja na katika “at-Tahriyr” ya al-Kamal bin Hammaam na “Radd-ul-Muhtaar” ya Ibn ‘Aabidiyn ash-Shaamiy. Kauli inayosema ni lazima kufuata madhehebu maalum, ni dhaifu.

¹⁴ Abu Daawuud, at-Tirmidhiy, Ibn Maajah, ad-Daarimiy, Ahmad, al-Haakim na wengine.

Ulazimishaji wa madhehebu maalum ni lengo la kisiasa

Kusema kwamba ni lazima kufuata madhehebu maalum ni jambo lililojengwa juu ya mahitajio ya siasa, maendeleo ya kizama na lengo la kisaikolojia. Hili linajulikana na kila mwenye akili na mjuzi wa historia. Lililo la wajibu ni kujua haki na kuitendea kazi.

Tambua ya kwamba madhehebu ya haki ambayo ni wajibu kushikamana nayo, ni madhehebu ya bwana wetu Mtume wa Allaah Muhammad (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam). Yeye ndio Imaam mkubwa ambaye ni wajibu kumfuata, halafu madhehebu ya Makhaliyfah waongofu (Radhiya Allaahu 'anhuma). Hatukuamrishwa kumfuata yejote isipokuwa Mtume wa Allaah Muhammad (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam). Allaah (Ta'ala) Amesema:

وَمَا آتَكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَاتَّهُوا

"Na lolote (lile) analokupeni Mtume basi lichukueni, na (lolote lile) analokukatazeni, basi acheni."¹⁵

Vilevile amesema (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam):

"Shikamaneni na Sunnah zangu na Sunnah za Makhaliyfah wangu waongofu."

Si Abu Haniyfah, Maalik wala yejote katika maimamu, hakuna aliyesema kuchukua kauli au madhehebu yake. Wala hili halikusemwa na Abu Bakr wala 'Umar. Bali uhakika wa mambo ni kwamba walikuwa wakikataza hilo. Asli ikishakuwa ni namna hii, madhehebu haya yametoka wapi? Zingatia na ufikirie juu ya kwamba mara ya kwanza kusambaa ilikuwa ni baada ya zile karne bora. Haya yalifanywa kuitia viongozi wajeuri, watawala wajinga na wanateolojia wapotevu.

¹⁵ 59:07

Uhakiki wa ad-Dahlawiy juu ya kwamba madhehebu ni Bid'ah

Waliyyullaah ad-Dahlawiy amesema katika kitabu chake "al-Inswaaf", uk. 68:

"Tambua ya kwamba Waislamu katika wakati wa miaka mia miwili ya kwanza hawakuwa wanatambua kufuata kipofu madhehebu yoyote na wala hakukuwepo madhehebu. Salaf hawakuwa wanatambua hilo. Hawakuwa wanamfuata kipofu yejote isipokuwa Mtume tu (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam).

Kumethibiti makubaliano kati ya Maswahabah, Taabi'uun na waliokuja baada yao juu ya kwamba ni haramu kwa mtu kukusudia kauli (maoni) ya mmoja katika wao. Yule mwenye kufuata tu maoni ya Abu Haniyfah, Maalik, ash-Shaafi'iy au Ahmad na hafuati ya mwengine na hategemei yale yaliyokuja katika Qur-aan na Sunnah, basi atambue kuwa ameenda kinyume na makubaliano ya Ummah wote. Amefuata njia isiyokuwa ya waumini - tunamuomba Allaah kinga kutokana na hali hii. Isitoshe wanachuoni hawa wa Fiqh wamekataza kufuata kichwa mchunga na kwa hivyo yule mwenye kuwafuata kichwa mchunga atakuwa ameenda kinyume na wao."

Mfano wa haya yamepokelewa na Imaam al-'Izz bin 'Abdis-Salaam katika kitabu chake "Qawaa'id-ul-Ahkaam fiy Maswaalih al-Anaam" na Shaykh Swaalih al-Fulaaniy katika kitabu chake "Iyqaadhw Himam Ulil-Abswaar".

Cha kustaajabisha kwa hawa wanaofuata kichwa mchunga haya madhehebu yaliyozushwa na yanayo julikana na wafuasi wake, ni kwamba wanafuata yale yanayonasibishwa kwa madhehebu ya mtu hata kama yatakuwa mbali kabisa na dalili na wanaamini kana kwamba yule mwenye kufuatwa ni Nabii aliyetumwa. Haya yametakasika na haki na yako mbali na usawa. Tumeshuhudia na kuona ya kuwa hawa wafuata kichwa mchunga wanaamini kuwa maimamu wao wamekingwa na makosa na kila anachokisema ni sahihi usiokuwa na shaka. Ndani ya mioyo yao wanaficha kutoacha kumfuata kichwa mchunga, hata kama dalili itaonyesha kinyume chake. Haya ndio yale aliyopokea at-Tirmidhiy na wengine kutoka kwa 'Adiyy bin Haatiym (Radhiya Allaahu 'anhу) ya kwamba amesema:

"Nilimsikia Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) akisoma:

اتَّخَذُوا أَحْبَارَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِّنْ دُونِ اللَّهِ

"Wamewafanya Ahbaar wao (wanavyuoni wa kiyahudi) na Ruhbaan wao (watawa) kuwa ni miungu badala ya Allaah."¹⁶

Nikasema:

"Ee Mtume wa Allaah! Hawakuwa wakiwaabudu." Akasema (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam):

"Walipokuwa wakiwahalalishia kitu na wao wanakihalalisha, na wakiwaharamishia kitu na wao wanakiharamisha. Huko ndio kuwaabudu."

¹⁶ 09:31

Yule atakayemfuata kishabiki yeyote zaidi ya Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa salalm) ni mpotevu na ni mjinga

Enyi Waislamu! Kina nani ambao ni madhalimu zaidi yetu na ni udhuru upi tutaokuwa nao siku ambayo watu watasimama mbele ya Mola wa walimwengu, tukifuata kichwa mchunga madhehebu ya mtu na tukafikiwa na Hadiyth ya Mtume (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) alokingwa na kukosea – ambayo Allaah Ametuwa jibishia kuifuata – na tukaiacha Hadiyth yake (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) na badala yake tukamfuata mtu huyu na madhehebu yake? Yule ambaye kishabiki atashikamana na mtu maalum, asokuwa Mtume (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam), na akaonelea kuwa kauli yake yeye tu ndio sahihi, ni mpotevu na ni mjinga. Bali anaweza hata kuritadi. Aidha atubie au auawe. Kule tu mtu kuamini kuwa ni wajibu kwa watu kumfuata mtu fulani katika maimamu hawa, atakuwa amemuweka mtu huyo katika ngazi ya Mtume (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam), jambo ambalo ni kufuru. Kinachowezekana kusemwa, ni kuwa inajuzu au ni wajibu kwa mtu mjinga kumfuata kipofu mmoja katika maimamu pasina kumtofautisha imamu yeyote maalum katika wao. Ama kuhusiana na yule mwenye kuwapenda maimamu, kuwanusuru na kumfuata kila mmoja katika wao pale ambapo maoni yao yanakuwa ni yenyе kuafikiana na Sunnah, anachukuliwa kuwa amepatia katika kufanya hivo. Ama yule mwenye kumfuata kichwa mchunga mmoja katika maimamu pasina waliofuata, anakuwa katika ngazi ya yule mwenye kumfuata kichwa mchunga Swahabah maalum pasina wengine. Kama ambavyo Raafidhwah na Khawaarij wanavofanya. Huu ndio mfumo wa Ahl-ul-Bid'ah wal-Ahwaa' uliozungumziwa na Kitabu, Sunnah na makubaliano kwa kulaumika na kutoka katika haki. Shaykh-ul-Islam Ibn Taymiyyah ametaja haya yafuatayo katika "al-Fataawaa al-Misriyyah":

"Ikiwa mtu ni mwenye kumfuata Abu Haniyfah, Maalik, ash-Shaafi'iyy au Ahmad na akaona madhehebu mengine kuliko madhehebu yake ndio yako karibu na usawa katika baadhi ya mambo na hivyo akawa ameyafuata, atakuwa amepatia kwa kufanya hivo. Hatoathirika kwa tendo hili si katika Dini wala uadilifu wake. Bali hili ndio liko karibu na haki na linalopendwa zaidi na Allaah na Mtume Wake (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) kuliko kumfuata kishabiki Abu Haniyfah na kuonelea kuwa kauli yake ndio kauli pekee ya usawa ambayo mtu anatakiwa kufuata pasina mwengine yeyote anayeenda kinyume

naye. Anayefanya hivi ni mjinga na bali anaweza kuwa hata kafiri – tunaomba kinga kwa Allaah kutokana na hilo.”

Katika kitabu “al-Iqnaa” na ufanuzi wake kuna yafuatayo:

“Kauli inayojulikana na kauli ambayo wengi wameshikamana nayo, ni kwamba sio lazima kijiunga na madhehebu maalum au kumfuata yeote katika yale yanayokwenda kinyume na maamrisha ya Allaah au Mtume Wake (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam). Uhakika wa mambo ni kwamba Allaah (Ta'ala) Amefaradhisha kwa watu wote katika kila hali kumfuata tu Mtume Wake Muhammad (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam).”

Katika mlango “al-Qadhwaa” kwenye kitabu “al-Inswaaf” cha Shaykh Taqiyy-ud-Diyn bin Taymiyyah amesema:

“Mwenye kuwajibisha kumfuta kichwa mchunga imamu maalum, anatakiwa kutubia la sivyo auawe, kwa sababu uwajibu huu una maana ya kumshirikisha Allaah katika kutia Shari'ah ambayo ni sehemu ya Sifa ya Mola.”

Utafiti wa Ibn-ul-Hammaam juu ya kwamba sio lazima kufuata madhehebu yoyote maalum

al-Kamaal bin al-Hammaam ametaja katika "at-Tahriyr wat-Taqriry", inayohusiana na misingi ya Fiqh ya ki-Hanafiy, ya kwamba kauli sahihi ni kuwa sio lazima kufuata madhehebu maalum kwa sababu si Allaah wala Mtume Wake (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) hawakuwaamrisha watu kumfuata imamu maalum na kuwaacha wengine wote. Karne tukufu zimeondoka hali ya kuwa zimekubaliana juu ya kwamba sio lazima kufuata madhehebu maalum. Wafuata kichwa mchunga wengi wanasema "Mimi ni Hanafiy" au "Mimi ni Shaafi'iy" wakati ukweli wa mambo ni kwamba ni mjinga hajui njia ya imamu wake. Hili halifikiwi kwa maneno matupu kama jinsi halifikiwi kwa kusema tu "Mimi ni mjuzi wa Fiqh au mimi ni mwandishi" wakati mtu yuko mbali kabisa na njia ya imamu wake. Vipi ujinasibishaji utakuwa ni sahihi kwa madai tu na maneno matupu? Zingatia hilo vizuri!

Katika "Iyqaadhw Himam Ulil-Abswaar", uk. 41, al-Fulaaniy amesema wakati alipokuwa anaweka wazi tofauti kati ya mfuata kichwa mchunga na yule mwenye kufuata tu haki:

"Mfuata kichwa mchunga haulizi juu ya hukumu ya Allaah na Mtume Wake (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam), bali ye ye huuliza juu ya maoni ya madhehebu ya imamu wake. Akiona kuwa madhehebu ya imamu wake yanaenda kinyume na Kitabu na Sunnah, anageuza mgongo. Ama mwenye kufuata haki huuliza hukumu ya Allaah na Mtume Wake (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) na haulizi maoni mengine au madhehebu yake. Anapofikwa na janga halazimishi kumuuliza imamu ambaye yuko karibu naye, bali humuuliza mwanachuoni yeyote anayekutana naye. Halazimishi 'ibaadah kufanywa kwa mujibu tu wa maoni ya [yule imamu] wa kwanza pasina kusikiliza maoni ya [imamu] mwingine. Pale anapopata taarifa ya kwamba maandiko katika Kitabu na Sunnah yanaenda kinyume na maoni ya yule mwanachuoni, anayaacha na kuyapuuza [maoni yake]. Hii ndio tofauti kati ya ufuataji kipofu ulioshikamana na waliokuja baadaye na kati ya kufuata ambako Salaf-us-Swaalih walikuwa wakifanya - Allaah Awarehemu."

Kishari'ah neno "Taqliyd" (kufuata kipofu/kufuata kichwa mchunga) ina maana ya kureja katika kauli isiyokuwa na dalili. Tendo hili ni haramu katika Shari'ah. Ama "kufuata" (al-Ittibaa') ina maana ya kufuata yaliyothibiti kwa dalili. Kufuata kipofu katika Dini ya Allaah inazingatiwa kuwa si sawa, ama kufuata inazingatiwa kuwa ni lazima. Ikiwa inajuzu kwa mjinga na mtu ambaye si msomi kufuata kauli ya Muftiy, bali inaweza hata kuwa ni wajibu kwake pamoja na kuwa Muftiy huyu anaweza kukosea, vipi basi isiwe inajuzu kufuata Hadiyth ya Mtume? Lau Sunnah ya Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) ingelikuwa haijuzu kuitenda kazi isipokuwa tu baada ya mtu fulani kuitenda kazi, basi kauli yake ingelikuwa ni sharti ili iweze kutendewa kazi - na hii ni katika batili kubwa. Kwa ajili hiyo Allaah Amesimamisha hoja kwa Mtume Wake (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) na si mtu mwingine. Vilevile haiwezekani kwa mtu kufikiria kuwepo khatari ya kupatikana kwa kosa kwa yule mwenye kutenda kazi Hadiyth au akafutu kwa mujibu wake baada ya kuifahamu - na hili ni kwa yule mtu mwenye upeo fulani. Ama kwa yule asiyekuwa na upeo wowote, kunaweza kuwepo khatari ya kosa kupatikana. Allaah (Ta'ala) Amesema:

فَاسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ

"Basi ulizeni watu wenyewe ukumbusho mkiwa hamjui."¹⁷

Ikiwa inaruhusu kwa mwenye kuuliza kuchukua yale aliyoandikiwa kutoka kwa Muftiy au mwanachuoni, basi itakuwa ni aula zaidi kwake kuchukua yale ambayo waaminifu wameandika kutoka kwa Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam). Pale ambapo itakuwa haelewi Hadiyth, inachukuliwa ni kama vile hakuyaelewa maneno ya Muftiy na hivyo amuulize yule anayejua maana yake. Vivyo hivyo inakuwa kwa Hadiyth. Wamesema:

"Mapokezi yanatilia nguvu zaidi kwa dalili kuliko Qiyaas na Ijtihaad. Kutenda kazi Hadiyth ni aula zaidi kuliko kutenda kazi mapokezi."

'Allaamah Ibn Nujaym amesema katika "al-Bahr ar-Raaiq":

¹⁷ 21:07

"Kutenda kazi andiko lililo wazi kunakuja mbele kabla ya kutenda kazi Qiyaas. Hadiyth ikiwa wazi, ni wajibu kuitenda kazi."

Ufupisho: Kutenda kazi Hadiyth kutokana na upeo wa mtu mwenyewe katika uelewa sahihi juu ya manufaa ya kidini, ndio madhehebu ya kila mmoja. Imaam Abu Haniyfah (Rahimahu Allaah) alikuwa akifutu na kusema:

"Haya ndio tuliyoweza kutokana na elimu. Hivyo yule atakayepata kilicho wazi zaidi, basi ndio yuko karibu zaidi na usawa."

Namna hii ndivyo alivopokea ash-Sha'raaniy katika "Tanbiyh-ul-Mughtarriyn".

‘Aliy al-Qaariy al-Hanafiy amesema:

"Sio wajibu kwa yejote katika Ummah huu kuwa Hanafiy, Maalikiy, Shaafi'iy au Hanbaliy. Lililo la wajibu kwa wale ambao sio wasomi, ni kuwa uliza wanachuoni - na mionganini mwao kunaingia maimamu wane. Ndio maana kumesemwa:

"Yule mwenye kumuuliza mwanachuoni, atakutana na Allaah hali ya kuwa ni mwenye kuokolewa."

Kila yule ambaye ‘ibaadah ni wajibu juu yake ameamrishwa kumfuata kiongozi wa Mitume, bwana wetu Muhammad (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam)."

Imamu wa kufuatwa na wa kuchukuliwa kama mfano ni Mtume (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam)

'Allaamah 'Abdul-Haqq ad-Dahlawayi amesema katika "Sharh as-Siraatw al-Mustaqiyim":

"Imamu wa kweli anayetakiwa kufuatwa na kuchukuliwa kama kiigizo ni Mtume (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam). Ndio maana haiingii akilini kumfuata mtu mwingine asiyekuwa yeye. Huu ndio mfumo wa Salaf-us-Swaalih - Allaah (Ta'ala) Atujaalie kuwa pamoja nao."

Imaam ash-Shaafi'iyy (Rahimahu Allaah) amesema:

"Waislamu wamekubaliana kwamba yule mwenye kubainikiwa na Sunnah ya Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) hajuzu kwake kuiacha kwa ajili ya kauli ya mwingine yeyote."¹⁸

Ni jambo lisilokuwa na shaka ya kwamba watu wa haki ndio huchukua mapokezi ya Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) na kuyafanya kuwa kiigizo na kutenda kazi kwa mujibu wa maamrisha na matendo yake. Ikiwa yamekuja kwa sura nyingi, wakati fulani wanatenda namna hii na wakati mwingine wanatenda namna ile. Vilevile wanawafanya Makhaliyfah wake waongofu na Maswahabah waliongozwa (Radhiya Allaahu 'anhuma) kuwa kiigizo. Allaah (Ta'ala) Amesema:

فَلَمَّا كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَأَتَّبِعُونِي يُتْبِعُكُمُ اللَّهُ

"Sema: "Mkiwa mnampenda Allaah, basi nifuateni, Atakupendeni Allaah."¹⁹

وَمَا آتَكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا

"Na lolote (lile) analokupeni Mtume basi lichukueni, na (lolote

¹⁸ Tazama "A'laam-ul-Muwaqqi'iyn" (01/7) ya Ibn-ul-Qayyim.

¹⁹ 03:31

lile) analokukatazeni, basi acheni."²⁰

Kuna Aayah nyingine zenye maana kama hii.

²⁰ 59:07

Madhehebu ndio sababu ya mfarakano na tofauti

Kunapokuwa mapokezi mengi kutoka kwa Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) katika baadhi ya mambo na mtu akawa hajui ni yepi yaliyotangulia mengine, basi ni wajibu kwako kupokea yote, wakati fulani haya na wakati mwingine yale, ili uwe umekuwa na yale yaliyokuwa na Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) na uwe umemfuata. Ama ukifuata kitu na kingine ukawa umekikataa, unakuwa katika khatari kubwa. Ukifasiri kitu kwa njia inayoenda kinyume na Maandiko, huenda ukatoka moja kwa moja katika haki. Vipi inamustahikia mja Muislamu kukataa yaliyothibiti kutoka kwa Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) ambaye hazungumzi kwa matamanio yake na haikuwa [haya ayasemayo] isipokuwa ni Wahyi ulioteremshwa?

Wakati watu walipotiwa katika mtihani wa kukubali baadhi na kuyakataa mengine, ndio kukatokea madhehebu yenyeye kugawanyika. Wakasema:

“Sisi tuko na - na nyinyi mko na, ndugu zetu na ndugu zenu, madhehebu yetu na madhehebu yenu, imamu wetu na imamu wenu na kadhalika.”

Haya yakapelekea katika chuki, mizozo na hasadi mpaka mambo ya Waislamu yakaangamia. Makundi yao yakatawanyika mpaka mwishoni yakawa ni chakula cha madikteta wa nje. Je, maimamu wa Waislamu wote katika Ahl-us-Sunnah si maimamu wetu sote? Ni masikitiko makubwa yaliyoje kwa washabiki! Ee Allaah! Tuongoze sisi na wao katika njia iliyonyooka.

Suala hili likihakikishwa vizuri mpaka mwishoni, itakudhihirikia kuwa madhehebu haya yameenea aidha, kwa kupangwa na kupendezeshwa na maadui wa Uislamu ili kuwafarikanisha Waislamu na kutenganisha umoja wao. Inawezekana vilevile yakawa yametoka kwa watu wajinga wanaofananiza na kukumbushia mayahudi na manaswara, kama hali ilivo katika mambo mengi. Washabiki wajinga wanazidi kuwa wengi katika kila zama zinazopita. Hawapungui na hawapambanui baina ya haki na batili.

'Allaamah Ibn 'Abdil-Barr na 'Allaamah Ibn Taymiyyah (Rahimahuma Allaah) wamesema:

“Hakuna mwenye haki ya kusema lolote baada ya kauli ya Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) kupokelewa Swahiyh. Sunnah ya Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) ni yenyehaki zaidi ya kufuatwa. Huu ndio unatakiwa kuwa msimamo wa Waislamu wote na si kama yanavofanya mapote ya wafuata kichwa mchunga pale wanapotanguliza maoni na madhehebu juu ya andiko. Andiko la Kitabu na la Sunnah halitakiwi kupingwa na uwezekano wa kiakili, fikira za kiroho au ndoto za ki-Shaytwaan kwa kusema:

“Mwanachuoni huyu alijua andiko hili, lakini aliliacha kwa sababu ya kasoro inayopatikana ndani yake.”

Baadhi ya wengine husema:

“Alipata dalili nyingine.”

Nyudhuru kama hizi na mfano wake ndio zimeshikamana na washabiki wajuzi wa mapote ya ki-Fiqh na kuwapachika nayo wajinga wafuata kichwa mchunga. 'Umar bin al-Khattaab (Radhiya Allaahu 'anhu) amesema:

“Sunnah ni yale Allaah na Mtume Wake (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) waliyofanya kuwa ni Sunnah. Hivyo basi usifanye maoni ya kimakosa kuwa ni Sunnah kwa watu.”

Allaah Awe radhi na 'Umar. Kana kwamba alijua kuwa haya yatatokea ndio maana akawa ametahadharisha. Tumeona leo maoni yanayoenda kinyume na Sunnah ya Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) na yanapingana na yaliyomo katika Kitabu cha Allaah yamefanywa kuwa ni Sunnah na ni Dini. Wanarejea kwayo wakati kunapotokea tofauti na wanaita kuwa ni madhehebu. Ninaapa kwa Allaah ya kwamba huu ni msiba na ni balaa iliyoufika Uislamu na watu wake – sisi ni wa Allaah na ni kwa Allaah ndiko tutakorejea.

Imaam 'Abdur-Rahmaan al-Awzaa'iyy (Rahimahu Allaah) amesema:

“Shikamana na mapokezi ya waliyotangulia (Salaf), hata kama watakukataa, na jitenga mbali na maoni ya watu, hata kama watu watakupambia kwa maneno.”

Bilaal bin 'Abdillaah bin 'Umar amesema kuwa 'Abdullaah bin 'Umar (Radhiya Allaahu 'anhu) alisema:

"Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) alisema: "Msiwakataze wanawake kwenda Misikitini." Nikasema: "Ama mimi, nitamkataza mke wangu. Anayetaka amwache mke wake." Akanigeukia na kusema: "Allaah Akulaani! Allaah Akulaani! Allaah Akulaani! Umesikia nikisema kuwa Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) ameamrisha kutowakataza na wewe unasema kuwa utawakataza?" Baada ya hapo akaanza kulia na kusimama kwa khasira."²¹

Allaah Awawie radhi Maswahabah wote.

²¹ al-Haakim katika "Ma'rifat 'Uluum-il-Hadiyth", uk. 182, na at-Twabaraaniy.

Madhehebu ya Imaam Abu Haniyfah ni kutendea kazi Kitabu na Sunnah

Mwandishi wa "al-Hidaayah fiy Rawdhwat-il-'Ulamaa' az-Zandawaysiyyah" ameeleza kuwa kulisemwa kuambiwa Abu Haniyfah (Rahimahu Allaah):

"Mtu afanye nini ukisema kitu kinachoenda kinyume na Kitabu cha Allaah?" Akasema: "Iache kauli yangu kwa Kitabu cha Allaah." Akauliza: "Vipi ikiwa inaenda kinyume na mapokezi ya Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam)?" Akasema: "Iache kauli yangu kwa mapokezi ya Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam)." Kukasemwa: "Ikiwa inaenda kinyume na kauli ya Maswahabah (Radhiya Allaahu 'anhuma)?" Akasema: "Iache kauli yangu kwa kauli ya Maswahabah (Radhiya Allaahu 'anhuma)."

Katika mlango "al-Imtaa'" al-Bayhaqiy amepokea katika "as-Sunan" ya kwamba Imaam ash-Shaafi'iy (Rahimahu Allaah) amesema:

"Nikisema kauli inayoenda kinyume na kauli ya Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam), yaliyopokelewa Swahiyh kutoka kwa Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) ndio yanapewa kipaumbele – kwa hivyo usinifuate."

Hata Imaam wa Misikiti miwili Mitukufu amesema kuwa Imaam ash-Shaafi'iy (Rahimahu Allaah) alisema hivo, jambo lisilokuwa na shaka ndani yake. Vilevile imepokelewa katika "al-Kaafiy":

"Lau Muftiy atafutu kwa kauli inayoenda kinyume na Hadiyth Swahiyh kutoka kwa Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam), basi itakuwa ni wajibu kutendea kazi Hadiyth, kwa sababu kauli inayotoka kwa Mtume (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) haiwezi kamwe ikashuka katika ngazi ya kauli ya Muftiy. Hadiyth Swahiyh haiwezi kuwa na daraja ya chini kuliko kauli ya Muftiy. Hata kama kauli ya Muftiy itakuwa ni sahihi [kutumiwa] kama dalili ya Kishari'ah, kauli ya Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) ni aula zaidi na iko mbele."

'Allaamah Ibn-ul-Qayyim amesema katika "A'lām-ul-Muwaqqi'iyn":

"Maswahibu wa Abu Haniyfah (Rahimahumu Allaah) wamekubaliana juu ya kwamba madhehebu ya Abu Haniyfah yanaipa kipaumbele Hadiyth dhaifu juu ya Qiyaas na maoni - madhehebu yake yamejengwa juu ya hilo."²²

Anayesema kuwa sio wajibu au haijuzu kuitenda kazi, si mwengine isipokuwa ni mtu ambaye anataka kurudisha dalili ya Allaah kwa kutumia ndoto na mawazo. Muislamu hana haki ya kufanya hivi. Wala sio sawa kujipa udhuru kwa kuwa na upungufu katika uelewa. Vipi itawezekana na wakati Allaah Ameteremsha Kitabu Chake ili kitendewe kazi na kufahamu maana yake? Amemwamrisha Mtume Wake (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) kuwabainishia nacho watu:

وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْدِّرْكَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ

"Tumekuteremshia ukumbusho (Qur-aan) ili uwabainishie watu (kwa Sunnah) yaliyoteremshwa kwao"²³

Vipi mtu atasema kuwa maneno yake (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) ambayo ndio ubainifu kwa watu ya kwamba haya fahamiki? Vipi mtu anaweza kusema kuwa yanafahamika na mtu mmoja tu katika wao? Bali uhakika wa mambo ni kwamba hakuna yejote leo anayeyafahamu. Wamejenga haya kupitia madai yao ya kwamba hakuna Mujtahid kwa mamia ya miaka. Ni jambo linalowezekana maneno kama haya yakawa yanatoka kwa watu wasiotaka kujifichua mbele za watu ya kwamba wanaenda kinyume na Kitabu cha Allaah na Sunnah za Mtume Wake (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam). Badala yake mtu anatafuta na kufikia ya kwamba uelewa wa Kitabu na Sunnah, ambavyo ndio nguzo za Ahkaam, unaweza kufanywa na mtu tu ambaye ana upeo wa Ijtihaad. Baada ya hapo mtu anapinga uwepo wao duniani, ili baada ya hapo aeneze maneno yao kati ya watu - Allaah ndiye Anajua zaidi.

Ni jambo linalowezekana kuwa baadhi yao walikataza hilo ili baadhi ya watu wasianze kufikiria baadhi ya madhehebu yanayoafikiana na maandiko ya wazi ya Kitabu na Sunnah, baada ya hapo wakayachukua. Vilevile baadhi yao

²² 01/82.

²³ 16:44

wakaenda mbali zaidi na kusema ni haramu kuhama kutoka katika madhehebu moja na kwenda kwenye mengine. Yote haya ili watu wasiweze kupata njia yoyote ya ukinaikaji au hata wasipate ukinaikaji. Ni jambo lenye kujulikana kwa watu wenye busara kuwa maneno kama haya hayana maana yoyote katika Dini ya Allaah (Ta'ala). Bali kinyume chake kama inavyoonekana mengi katika hayo yanaenda kinyume na akili na maandiko. Pamoja na hivyo tunaona wanachuoni wengi wamepotea katika kumtii Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam), hata kama ni lazima kumtii. Hawaangalii maneno yake (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) yaliyopokelewa na wapokezi waaminifu na wakweli kwa isnadi sahihi na iliyothibiti. Badala yake wanarejea kwa watetezi wa madehehebu yaliyotajwa na vitabu vyao pasina isnadi. Kwa ajili hiyo ndio maana yule mtu anayetaka kufikiria kauli ya imamu wa Kitabu na Sunnah wanaonelea kuwa ni mpotevu na ni mtu wa Bid'ah - sisi ni wa Allaah na ni kwa Allaah ndiko tutakorejea.

Lililo la wajibu kwa Waislamu wote ni kutendea kazi yale yaliyothibiti kutoka kwake (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) katika Hadiyth. Mtu akienda kinyume nayo, basi yuko katika hali ya khatari. Sio jambo la ajabu, kwa sababu Allaah (Ta'ala) Anasema:

فَلِيَحْذِرَ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

"Basi watahadhari wale wanaokhalifu amri yake, isije kuwasibu fitnah au ikawasibu adhabu iumizayo."²⁴

Hadiyth ikidhihiri, haijuzu kwa Muislamu kiukaidi [kuendelea] kushikamana na ufuataji kichwa mchunga. Hata hivyo ikiwa atafanya hivo, basi ameshabihiana na wale ambao Allaah (Ta'ala) Amesema juu yao:

وَلَئِنْ أَتَيْتَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ بِكُلِّ آيَةٍ مَا تَبْغُوا قِبْلَتَكَ

"Na hata ukiwaletea wale ambao wamepewa Kitabu kila Aayah basi hawatofuata Qiblah chako."²⁵

²⁴ 24:63

Ndio maana ni wajibu kwa Muislamu kushikamana na Hadiyth pasina ujinasibishaji wake na madhehebu fulani kumzuia na hilo. Allaah (Ta'ala) Amesema:

فِإِنْ تَنَزَّعُتُمْ فِي شَيْءٍ فَرْدُوْهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ

"Mkizozana katika jambo basi lirudisheni kwa Allaah na Mtume."²⁶

²⁵ 02:145

²⁶ 04:59

Mwanachuoni anaweza kupatia na kukosea, lakini Mtume (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) amekingwa na kukosea

Lililo la ajabu ni kwamba wanajua kuwa mwanachuoni anaweza kupatia na kukosea, wakati Mtume (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) amekingwa na kukosea. Pamoja na hivyo mambo yote yamezunguka kwa maneno ya mwanachuoni na hukumu wameacha kando maneno ya Mtume (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam). Mfano wa hilo ni baadhi ya wajinga washabiki wa ki-Hanafiy utegemeaji wa kauli ya al-Kaydaaniy ya kwamba ni haramu kuashiria kwa kidole katika Tashahhud. Haya pamoja na kuwa kitendo hichi ni Sunnah iliyothibiti kutoka kwa Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam). Vilevile kitendo hichi ni katika ada ya Maswahabah (Radhiya Allaahu 'anhum) na maimamu kwa jumla. Miongoni mwao ni pamoja na Imaam Abu Haniyfah, Abu Yuusuf na Muhammad (Rahimahumu Allaah). Haya yamefafanuliwa kwa uwazi katika kitabu cha ash-Shaybaaniy "al-Muwattwa'", kitabu cha at-Twahaawiy "Sharh Ma'aaniy lil-Aathaar", "Fath-ul-Qadiyr", al-'Inaayah", "'Umdat-ul-Qaariy" na vitabu vingine ambavyo vinazingatiwa kuwa msitari wa mbele katika madhehebu ya Hanafiyyah.

Tumeona watu ni wenye kutii na ni wenye kuweka muda mwingi katika 'ibaadah, lakini wanachukulia usahali kutendea kazi Hadiyth na hawaijali. Wanachojali tu ni yale yaliyoandikwa katika vitabu vya madhehebu yao. Kana kwamba ni wenye kuonelea kuwa Hadiyth ni yenyeku kurudishwa - lakini hili ni jambo lenye chimbuko katika ujinga. Shaykh Muhammad Hayaat as-Sindiy amesema:

"Ni lazima kwa kila Muislamu kujitahidi kuelewa maana ya Qur-aan na Sunnah, kuvifuata, kuelewa maana yake na kutoa Ahkaam kutoka kwavyo. Ikiwa hakuweza hilo, awaulize wanachuoni. Hata hivyo sio lazima kwake kumfuata imamu maalum. Hili ni kutokana na kwamba linamfanya huyu kufanana na Mtume. Anachotakiwa badala yake ni kuchukua kwa wastani kutoka katika kila madhehebu. Vilevile inajuzu kwake wakati wa dharurah kuchukua rukhusa [uwepesishaji], ama ikiwa sivyo ni bora kuacha kufanya hivo. Ama yale waliyozusha watu wa zama zetu kuhusiana na kushikamana na madhehebu moja tu, inazingatiwa kuwa ni ujinga, Bid'ah na kutumia vibaya. Tumewaona wakiacha Hadiyth Swahiyh kwa madhehebu yao yasokuwa na isnadi."

Imaam ash-Shaafi'iyy (Rahimahu Allaah) amesema:

"Mwenye kumfuata mtu katika kuhamramisha au kuhalalisha kitu, na wakati huo huo Hadiyth Swahiyh inasema kinyume chake, na ufuata kichwa mchunga ukamzuia kutenda kazi Sunnah, basi amemfanya yule anayemfuata kuwa ni mungu badala ya Allaah (Ta'ala). Hili ni kwa kuwa anamhalalishia yale Aliyoharamisha Allaah na Anamrahamishia yale Aliyohalalisha Allaah."

Kilicho cha ajabu zaidi, wanapoona baadhi ya Maswahabah (Radhiya Allaahu 'anhuma) wamefanya kitu kinachoenda kinyume na upokezi sahihi na wasipate ye yeyote wa kumfikishia nayo, wanasema kuwa kuna uwezekano ya kwamba Hadiyth hii haikumfikia, jambo ambalo ni sahihi. Lakini wanapopata Hadiyth inayooenda kinyume na mtu wanayemfuata, wanafanya kila waliwezalo ili kuitafsiri kimakosa na huenda hata wakayageuza maneno kuyatoa mahala pake. Wanapoambiwa kuwa mtu wanayemfuata pengine mapokezi hayakumfikia kwa sababu, wanamnyanyukia mwenye kusema hivo na kumtukana. Wanaonelea maneno yake yamewaumiza. Watazame watu hawa masikini! Wanasema kuwa inawezekana Swahabah akawa hakufikiwa na Hadiyth fulani, lakini ni jambo lisilowezekana kwa mabwana wa madhehebu! Haya ndio wanayosema pamoja na kuwa tofauti kati ya watu hao wawili ni kama tofauti kati ya mbingu na ardhi. Utawaona wanasoma vitabu vya Hadiyth ili kuweza kupata baraka, na sio kwa ajili waweze kuvifanyia kazi. Wanapopata Hadiyth inayooenda kinyume na madhehebu yao, wanapetuka mipaka katika kuitafsiri kimakosa. Wasipoweza hilo, wanasema:

"Tunayemfuata ni mjuzi zaidi wa maana ya Hadiyth kuliko sisi."

Hawajui kuwa kwa kufanya hvio Allaah Anawasimamishia hoja juu ya nafsi zao. Wanapokutana na Hadiyth inayooenda sambamba na madhehebu yao, wanafurahi, lakini wanapokutana na Hadiyth inayooenda kinyume na madhehebu yao, wanachanganyikiwa na kukataa kusikiliza. Allaah (Ta'ala) Amesema:

فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنفُسِهِمْ حَرَجًا إِمَّا فَضَيْتَ وَإِسْلَمُوا تَسْلِيمًا

"Basi Naapa kwa Mola wako, hawatoamini mpaka wakufanye wewe ni hakimu (mwamuzi) katika yale wanayozozana baina yao, kisha wasione katika nyoyo zao uzito katika yale uliyohukumu na wajisalimishe kwa unyenyekevu."²⁷

Ibn 'Annaan (Rahimahu Allaah) amesema katika ufanuzi wake wa "Mudawwanah Maalik":

"Tambua ya kwamba hakuna mtu yeote mwenye busara anayeridhika na kukomeka na ufuata kichwa mchunga. Anayeridhika na hilo, ni mtu ambaye aidha ni mjinga au mpumbavu mkaidi. Hatusemi kuwa ni haramu kwa kila mtu, lakini tunachohitajia ni utambuzi wa dalili na maoni ya mtu. Tunachohitajia vilevile ni mtu ambaye si msomi kumfuata mwanachuoni. Ufuata kichwa mchunga ni kuchukua kauli (maoni) bila ya hoja yoyote wala dalili. Mtu hapati elimu yoyote kwa njia hii. Kufuata kichwa mchunga mtu maalum ni Bid'ah. Bila ya shaka tunajua kuwa hilo halikuwepo wakati wa Maswahabah (Radhiya Allaahu 'anhum). Walikuwa wakirejea katika Kitabu cha Allaah, Sunnah za Mtume Wake (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) na katika utafiti wa mambo yaliyokuwa yakipitika baina yao pindi kunapokosekana dalili. Mfumo huu huu ndio ulifuata Taabi'uun. Wanapokosa dalili, wanafanya Ijtihaad. Kisha kukaja karne ya tatu ambapo alikuwepo Abu Haniyfah na Maalik. Halafu kukaja ash-Shaafi'iyy na Ahmad. Wakati wao hakukuwepo madhehebu ya mtu maalum na wafuasi wao walikuwa wakifuata hilo hilo. Ni maoni mangapi wafuasi wa Maalik na watu mfano wake walienda kinyume nao? Ndio maana ni ajabu kwa wafuata kichwa mchunga kusema:

"Haya ni mambo ya zamani yaliyoanza miaka mia mbili baada ya Hijrah na baada ya karne ambazo Mtume (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) alizosifu kwisha."²⁷

Ninasema: Kwa hakika amesema kweli Ibn 'Annaan wakati aliposema akikosoa kumfuata kichwa mchunga mtu maalum na kwamba maoni yake yanachukuliwa kama Dini na madhehebu hata kama yatakuwa yanaenda kinyume na andiko lililo la wazi la Kitabu na Sunnah. Ni jambo lisilokuwa na shaka kuwa hii ni Bid'ah yenyе kulaumiwa na sifa mbaya ambayo Iblisi

²⁷ 04:65

alolaniwa hudanganya kwayo kwa kufarikanisha mkusanyiko wa Waislamu, kugawa umoja wao na kupenyeza uadui na chuki kati yao. Utamuona kila mmoja wao anamuadhimisha imamu wao kwa njia ya kwamba hawakuadhimishwa kwayo hata Maswahabah wa Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam). Anapopata Hadiyth inayoenda sambamba na madhehebu yake, anafurahi na hujisalimisha kwayo. Anapopata Hadiyth Swahiyh iliyosalimika na kufutwa na inaenda kinyume na madhehebu yake na ikawa inasapoti madhehebu ya imamu mwingine, huja kwa nyudhuru chungumzima zilizo mbali na ukweli na huigeuzia mgongo. Huyatafutia sababu madhehebu ya imamu wake, pamoja na kwamba yanaenda kinyume na Maswahabah, Taabi'uun na andiko lililo la wazi. Anapofafanua kitabu cha Hadiyth, anazigeuza Hadiyth zote zinazoenda kinyume na maoni yake. Asipoweza kufanya hivo, hudai bila ya dalili yoyote ya kwamba imefutwa, inatakiwa kujadiliwa au haitakiwi kufanyiwa kazi.

Wafuata kichwa mchunga wasiokuwa na uhai wamefanya haya kuwa ndio Dini na madhehebu kiasi cha kwamba, lau utamsimamishia maandiko ya dalili elfumoja, hatosikiliza. Badala yake utamuona anayakimbia kama jinsi punda wanavyomkimbia simba, zaidi ya hayo inaweza kufananishwa kama jinsi watu wa Uzbekistan na watu mfano wao walivyowakimbia wahindi na waturuki na wakakimbilia al-Madiynah na Makkah. Wamefunga rozari kwenye mikono yao na huenda hata wakafunga kwenye shingo zao. Vichwani mwao wamefunga vilemba vyao vinavofanana na kuba wote wanasoma "Dalaa-il-ul-Khayraat", "Khatam-ul-Khawaajih" bali mpaka hata "Qaswiyyat-ul-Burdah" na huku wakifkiria kuwa wanalipwa kwa hilo. Watu hawa hawaashirii kwa kidole katika Tashahhud. Nimewauliza zaidi ya mara moja:

"Kwa nini hamuashirii wakati ni Sunnah iliyothibiti kutoka kwa Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam), Maswahabah zake watukufu na wanachuoni maimamu na ni kizito kwa Shaywaan kuliko kupigwa fimbo ya chuma?"

Wakajibu:

"Sisi madhehebu yetu ni Hanafiy na katika madhehebu yetu haijuzu."

Nikambainishia yaliyomo kwenye "al-Muwattwa" ya Imaam Muhammad, "Sharh Ma'aniy lil-Aathaar" ya at-Twahaawiy na "Fath-ul-Qadiyr" ya Ibn-ul-Hammaam. Wakajibu:

"Haya ni maoni ya wale wa zamani ambayo yamekatazwa na waliokuja nyuma. Wakaiacha na hivyo ikawa imefutwa. Hayo yamefanywa kwa vitabu kama "Swalaat-ul-Mas'uudiy" na "Khulaasat-ul-Kaydaaniyyah"."

Kwa hivyo wakaendelea kutofanya hilo.

Wajinga wanaamini Dajjaal kama huyu anayetilia ukaidi haki yuko katika wema waongofu. Ndio, ni kweli; ni mwongozwaji wa Shaytwaan. Sisi ni wa Allaah na ni kwa Allaah ndiko tutakorejea.

Abul-Qaasim al-Qushayriy (Rahimahu Allaah) amesema:

"Lililo la wajibu kwa sisi watafutaji wa haki, ni kufuata lile ambalo linazuia kosa na kujitenga mbali na kufuata linaloweza kuwa na kosa. Kwa ajili hiyo tuchukue yote yaliyotoka kwa maimamu na kuyalinganisha na Kitabu na Sunnah. Yale wanayokubali, na sisi tunayakubali, na yale wanayokataa, na sisi tunayakataa. Kumethibiti kwetu dalili juu ya kumfuata mtunga Shari'ah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam). Hakukuthibitishwa dalili kwetu kuwafuata wajuzi wa Fiqh, Suufiyyah na matendo yao isipokuwa baada ya kuyalinganisha na Kitabu na Sunnah. Ni jambo lenye kusikitisha kuona mtu anageuzia dalili mgongo na huku anaafuata kichwa mchunga yale ambayo si sahihi kuyafuatia kichwa mchunga katika madhehebu yao. Dalili za Kishari'ah, masomo ya ki-Fiqh na njia za ki-Suufiy zinamlaumu na kumrudi na zinamsifu yule mwenye kufanya utafiti, kutenda kwa makini na kukomeka mahala penye utata. Mwenye kuamua kumfuata mmoja katika maimamu na ikadhihiri kuwa anaenda kinyume na Kitabu cha Allaah, Sunnah za Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) au makubaliano au Qiyaas sahihi, si mkweli katika madai yake kuwa anamuiga na kumfuata imamu aliyetajwa. Bali anaafuata matamanio yake na taifa lake na imamu yuko mbali na yeye. Kwa njia hiyo msimamo wake kwa maimamu ni kama mfano wa watawa wa mayahudi na manaswara kwa Mitume wao kwa kuzingatia ya kwamba maimamu wote waliwatahadharisha watu wao kwenda kinyume na misingi ya Kishari'ah.

Je, Ni Lazima Kwa Muislamu Kufuata Moja Katika Madhehebu Mane?

Shaykh Muhammad bin Sultwaan al-Ma'suumiy

Haki haikukomeka kwa mtu mmoja isipokuwa Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam)

Maimamu wane wako mbali naye na yeze kadhalika yuko mbali nao. Ni mtu wa Bid'ah anayefuata matamanio yake anayewapoteza wengine, jambo ambalo hakuna Muislamu yoyote mwenye shaka nalo. Haki haikukomeka kwa mtu yezote isipokuwa mfikishaji Ujumbe, bwana wetu Muhammad (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam). Haki imekomeka kwa yale aliyokuja nayo. Atapozingatia mtu mwenye busara, ataona kuwa kumfuata imamu maalum peke yake sio tu ujingga na balaa kubwa, bali ni matamanio pia na utaifa. Wanachuoni wote maimamu wanaenda kinyume na mtu huyu kwa sababu wote wamekemea kufuata kichwa mchunga pasina dalili na walionesha kutokuwa kwake na faida. Ama yule mwenye kufuata dalili, amemfuata imamu wake, maimamu wengine, Kitabu cha Allaah na Sunnah za Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) na hilo halimfanyi kutoka katika madhehebu ya imamu wake. Hili ni kwa sababu imamu mwenyewe lau angelikutana na Hadiyth iliyosalimika na vikwazo, basi angeliacha maoni yake na badala yake angeliifuata Hadiyth. Ndio maana mwenye kushikamana na ufuata kipofu kiukaidi katika hali hii, ni mwenye kumuasi Allaah na Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) na anafuata matamanio yake. Amejiweka mbali na maimamu wane na kuijunga na kundi la Shaytwaan na la matamanio.

أَفَرَأَيْتَ مَنِ اتَّخَذَ إِلَهًا هَوَاهُ وَأَضَلَّهُ اللَّهُ عَلَىٰ عِلْمٍ

"Je, umemuona yule aliyejichukulia matamanio yake kuwa ndio ilaaah (mungu) wake, na Allaah (Akamwacha) Apotee kwa elimu."²⁸

Kwa hivyo nuru ya imani inakuwa ni yenye kuzimika kwenye moyo wake – Allaah (Ta'ala) Atukinge na upofu baada ya kuwa ni wenye kuongoka.

ar-Rabiyy' bin Sulaymaan al-Jiyyziy amesema:

²⁸ 45:23

"Nilimsikia ash-Shaafi'iy (Rahimahu Allaah) akiulizwa. Akajibu: "Imethibiti kutoka kwa Mtume (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) ya kwamba amesema kadhaa na kadhaa." Mtu yule akasema: "Ee Abu 'Abdillaah! Je, hii vilevile ndio rai yako?" ash-Shaafi'iy (Rahimahu Allaah) akapigwa na mshangao na uso wake ukageuka mwekundu. Halafu akasema: "Ole wako! Ni ardhi ipi itayonibeba na ni mbingu gani itayonifunika nikisimulia kitu kutoka kwa Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) na nisionelei hali kadhalika? Ndio, ninaonelea vivyo hivyo." Baada ya hapo akakariri maneno haya".

al-Humaydiy amepokea ya kwamba ash-Shaafi'iy amesema pia:

"Je, umeona nimevaa mkanda kiunoni? Je, umeona nimetoka kanisani? Ninasema "Mtume (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) amesema" na wewe unaniuliza "Na wewe unasemaje?" Nitasilimulia kutoka kwa Mtume (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) na nisionelei vivyo hivyo?"

Tambua ya kwamba watu wengi wamekhasirika na ni wachache waliofuzu. Anayetaka kujua kuwa amekhasirika au amefuzu aipime nafsi yake katika Kitabu na Sunnah; ikiwa anaafikiana navyo, basi ni mwenye kufuzu, na ikiwa anaenda kinyume navyo, amekhasirika. Allaah (Ta'ala) Ameeleza khasara ya waliyokhasirika na ushindi wa waliyoshinda wakati alipoapa kwa alasiri ya kwamba mwanaadamu yumo katika khasara isipokuwa yule anayesifika kwa sifa nne. Kwa hivyo ukimuona mtu anaruka hewani, anatembea juu ya maji na anazumgumzia mambo yaliyofichikana na huku anaenda kinyume na Shari'ah, anafanya mambo ya haramu na anaacha mambo ya wajibu pasina sababu yoyote inayokubalika, basi utambue kuwa ni Shaytwaan ambaye Allaah (Ta'ala) Amemfanya kuwa ni mtihani kwa wajinga. Hakika ya Shaytwaan hupita baina ya watu kama jinsi damu inavotembea. Kadhalika ad-Dajjal atahuisha, atafisha na kufanya mvua inyeshe na yote haya ili kuwatia mitihanini wapotevu. Hali kadhalika mwenye kula nyoka na kuingia ndani ya moto.

ash-Sha'raaniy amesema kwenye "al-Miyzaan":

Abu Daawiud amesema: "Nilisema kumwambia Ahmad: "Je, nimfuate al-Awzaa'iy au Maalik?" Akasema: "Usiifanye Dini yako ni kumfuata kichwa mchunga ye yeyote katika watu hawa. Chukua yale yaliyokuja kutoka kwa

Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu `alayhi wa sallam) na Maswahabah zake. Ama kuhusu waliokuja baada yao, una khiyari.””

Ahmad (Rahimahu Allaah) amesema:

“Usinifuate kipofu mimi wala Maalik, Abu Haniyah, ash-Shaafi`iy, al-Awzaa`iy wala ath-Thawriy. Chukua kule walikochukua. Hakika mtu tu ambaye yuko na uelewa mdogo ndio huifanya Dini yake ni kuwafuata wengine kichwa mchungu.”

Ibn-ul-Jawziy amesema katika kitabu chake “Talbiys Ibliys”:

“Hakika kufuata kipofu ina maana ya kutupilia mbali manufaa ya akili, kwa kuwa imeumbwa kwa sababu tu ya kuzingatia na kufikiria. Ni ubaya uliyoje kwa mtu alopewa mwanga ili aweze kuangazia njia yake, anauzima na badala yake anaenda gizani.”

“Haya ndio maoni yangu. Mwenye kuja na [maoni] yaliyo bora zaidi kuliko haya

Tanbihi muhimu sana

Tambua ya kwamba Ijtihaad ya mwanachuoni haiwi hukumu ya Allaah. Lau ingelikuwa kweli ni hukumu ya Allaah, basi ingelikuwa hajuzu kwa Abu Yuusuf, Muhammad na wengine kwenda kinyume na maoni na Ijtihaad ya Abu Haniyfah. Ndio maana Imaam Abu Haniyfah (Rahimahu Allaah) amesema:

“Haya ndio maoni yangu. Atakayeku na [maoni] bora zaidi kuliko haya, nitayachukua.”

Vilevile wamesema maimamu wengine (Rahimahumu Allaah) Wamesema:

“Ijtihaad yetu ndio maoni yetu; mwenye kutaka ayachukue, na yule asiyetaka ayaache.”

Tunamuuliza kila yule anayemfuata mtu mmoja tu swali lifuatalo:

“Ni kipi kinachomtofautisha mtu wako kuwa mtu wa kipekee anayepaswa kufuatwa pasina wengine?” Lau atasema: “Kwa sababu yeye ndio alikuwa mjuzi zaidi katika wakati wake na fadhila zake zinazidi waliokuwa kabla yake”, atajibiwa ifuatavyo: “Wewe umejuaje kuwa yeye ndio alikuwa mjuzi zaidi katika zama zake na wakati wewe mwenyewe unasema kuwa si katika wanachuoni? Hili ni jambo linalotambulika tu na yule mtu anayejua madhehebu, dalili zao na maoni yenye nguvu na yasiyokuwa na nguvu. Ikiwa kweli wewe unataka kumfuata aliye mjuzi zaidi, si jambo lenye makubaliano juu ya kwamba Abu Bakr, ‘Umar, ‘Uthmaan, ‘Aliy na Ibn Mas’uud (Radhiya Allaahu anhum) walikuwa ni watu wajuzi zaidi kuliko mtu huyo unayemfuata?”

Mfuata kichwa mchunga aambiwe yafuatayo:

“Watu waliokuwa kabla ya mtu huyo unayemfuata na kunyanya maoni yake katika ngazi ya maandiko ya mtunga Shari’ah walikuwa wakifuata nini? Hata hivyo ikiwa mtakomeka na hayo, jambo ambalo hamfanyi, bali mmeefanya tu kuwa ni bora zaidi kumfuata kuliko maandiko ya mtunga Shari’ah! Je, watu waliokwepo kabla ya hawa walikuwa katika uongofu au upotevu?” Ni lazima akubali ya kwamba walikuwa katika uongofu. Basi hivyo aambiwe: “Je, walikuwa wanafuata jengine kisichokuwa Qur-aan, Sunnah na mapokezi? Je, hawakuwa wakitanguliza Kauli ya Allaah (Ta’ala), Mtume Wake (Swalla Allaahu

‘alayhi wa sallam) na mapokezi ya Maswahabah (Radhiya Allaahu ‘anhum) juu ya kila kinachoenda kinyume nayo kati ya maoni ya watu?”

Ikiwa huu ndio uongofu, nini kilicho baada ya haki ikiwa kama sio upotevu? Zingatieni!

Ni jambo lililo la wazi kila kundi la wafuataji kichwa mchunga wamewashusha Maswahabah wote, Taabi'uun wote na wanachuoni wote, isipokuwa wale wanaowafuata, katika ngazi ilio na maana ya kutohesabu maoni yao wala hata kuyaangalia maneno yao, isipokuwa tu pale ambapo wanayarudisha yanapokwenda kinyume na maoni ya maimamu wao kwa kiasi cha kwamba, lau maoni ya imamu wao yatakwenda kinyume na andiko kutoka katika Kitabu cha Allaah na Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu ‘alayhi wa sallam), basi hapo itakuwa ni wajibu kulipindisha maana na kufanya andiko hilo liweze kuleta maana nyingine ili maoni ya maimamu wao yaweze kuonekana kuwa ni sahihi. Imani ya Dini na nguzo zake ingelivunjwa na kubomolewa lau Allaah Asingeliidhamini Dini hii ya kwamba kutakuwepo daima watu wenye kuzungumza kwa mujibu wake na kuilinda. Je, kuna msimamo ulio mbaya na tabia mbaya kwa Maswahabah, Taabi'uun na wanachuoni wengine wote? Je, kuna kitu kinachopuuzisha haki zao kama ambavo vilevile kutowajali wote kuliko yule mtu waliyemfanya kama mfungaji badala ya Allaah na Mtume Wake (Swalla Allaahu ‘alayhi wa sallam)?

Hakika mapote yaliyoshikamana na ufuataji kipotu yameenda kinyume na maamrisho ya Allaah na Mtume Wake (Swalla Allaahu ‘alayhi wa sallam), uongofu wa Maswahabah wake na msimamo wa maimamu wao wenyewe na hivyo wamepita katika njia nyingine mbali na wapitayo wanachuoni. Watu hawa ambao wamejitokeza kipindi hichi cha mwisho wamepita kinyume na njia ya Salaf na wamepindua kanuni za Dini. Wamechafua Kitabu cha Allaah, Sunnah za Mtume Wake (Swalla Allaahu ‘alayhi wa sallam), maoni ya Makhaliyfah na Maswahabah wote na kuyagonganisha na maoni ya wale wenye kuwafuata. Baada ya hapo wanakubali na kujisalimisha na yale yanayoenda sambamba na maimamu wao. Maoni yanayoenda kinyume na ya yule wanayemuata wanasema:

“Mpinzani ametumia hoja kwa kusema kadhaa na kadhaa.”

Hivyo hawayakubali na wanayatupilia mbali. Wakuu wao walidanganywa na wakayatupilia mbali kwa njia yote. Ni watu hawa ndio sababu ya kufarikanisha Dini na kuwa makundi makundi. Kila kundi linamnusuru yule linayemfuata, linaita katika njia yake na kumkemea yule asiyefanya hivo kana kwamba ana Dini nyingine. Lililo la wajibu kwa wote wawe na umoja katika kidhibiti kimoja: kutomfuata mwengine asiyekuwa Mtume mkuu Muhammad (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) na wasiwafanye watu wengine kuwa ni wenzi wa Allaah.

Tambua ya kwamba kuchukua maoni ya wanachuoni na vipimo vyao ni jambo lililo na manzila moja kama Tayammum; ni jambo linalofanywa kunapokosekana maji. Kunapokuwepo andiko kutoka katika Kitabu, Sunnah au maoni ya Maswahabah, inakuwa ni wajibu kuyachukua na kutoachwa kwa ajili ya maoni ya wanachuoni. Lakini wafuata kichwa mchunga waliokuja katika karne zilizokuja nyuma wanatumia Tayammum wakati maji yako kati yao na kuna wepesi wa kuyatumia. Jambo lingine lililo la ajabu ni kwamba, wafuata kichwa mchunga wanachukua maoni ya mtu kutoka katika karne za nyuma na kuyafanya kazi na huku wanaacha matendo, hukumu na maoni ya Imaam al-Bukhaariy, 'Abdullaah bin al-Mubaarak, al-Awzaa'iy, Sufyaan ath-Thawriy na watu mfano wao. Bali wanayapa kisogo maoni ya Sa'iyd bin Musayyib, al-Hasan al-Baswriy, Abu Haniyfah, Maalik na watu mfano wao ambayo inajuzu kuyachukua. Badala yake wanaonelea kuwa maoni ya waliokuja nyuma yanapewa kipaumbele mbele ya hukumu ya Abu Bakr, 'Umar, 'Uthmaan, 'Aliy na Ibn Mas'uud (Radhiya Allaahu 'anhuma). Mtu anatakiwa kuijuliza ni udhuru upi wataokuja nao mbele ya Allaah (Ta'ala) kwa kule kuonelea kuwa sawa sawa, tuiseme ikiwa wanaonelea kuwa wao ndio bora, tuiseme ikiwa hukumu na Fataawaa za waliokuja nyuma wanazifanya kuwa ni maalum na huku wanakataza kuchukua maoni ya Maswahabah.

Mwisho wa Ummah huu hautofaulu isipokuwa kwa yale yaliyowafanya wa mwanzo wao kufaulu

Imaam Maalik (Rahimahu Allaah) amesema:

“Mwisho wa Ummah huu hautofaulu isipokuwa kwa yale yaliyowafanya wa mwanzo wao kufaulu.”

Ni jambo lisilokuwa na shaka ya kwamba watu wa mwanzo wa Ummah huu walikuwa ni wenyе kushikamana na Kitabu na Sunnah na yale waliyokuwa ni wenyе kukubaliana watangu wema wa Ummah huu (Salaf-us-Swaalih). Wakati Waislamu walipoacha Shari'ah ya Allaah (Ta'ala) kwa kitu ambacho walifikiria kuwa ni chenyе Kumridhisha, ikiwa ni pamoja na kumfanyia washirika, sio jambo la ajabu kabisa kunyimwa ile nusura ambayo Allaah Aliwaahidi. Hili ni kutokana na kwamba wamezikosa zile sifa zote ambazo Allaah Amewasifu kwazo waumini. Katika karne ya kwanza na ya pili hakukuwepo kitu katika ufuataji kichwa mchunga wala matendo tulio nayo leo. Lau mtu mwenye akili au watu waliostaarabika wataingia katika Uislamu, atachanganyikiwa ashike lipi na madhehebu yepi anayopaswa kushikamana nayo na vitabu katika misingi na matawi ya kuegemea. Hapo ndipo kutakuwa na uzito kwetu kuweza kumkinaisha ya kuwa hii ndio Dini pekee na kwamba madhehebu mengine yote na tofauti zao ni hali kadhalika. Huu ndio uhakika wa mambo uliotupitikia Japan. Lau tungelikomeka na mipaka ya Qur-aan na yale iliyobainisha juu ya uongofu wa Mtume, basi ingelikuwa ni sahali kwetu kuwafahamisha wengine ya kwamba uhakika wa mambo ni kushikamana na upwekeshaji wa Imani iliyotakasika isiyokuwa na migogoro wala uzito. Vilevile wangelitambua Dini iliyotakasika isiyokuwa na kombo na upitwaji.

Lau tutaangalia maoni ya wajuzi wa Fiqh yote, kugawanyika kwao, tofauti na kasoro zao, basi tungelichanganyikiwa. Mpaka baadhi yao wamesema:

“Mtazamo ni wenyе nguvu, lakini hautendewi kabisa wala kuhukumu kwa mujibu wake. Kwa nini? Kwa sababu kuna mtu alosema kuwa fulani amesema kitu kingine.”

Hivyo basi tunaona kuwa ni maoni tu ya watu, ambayo yanakuwa mlundiko tu, yanatosha kwa sisi kuacha Sunnah ilio Swahiyh, hata kama manufaa ya

Sunnah yatakuwa wazi. Kwa mtindo huu mawasiliano kati ya hali tulio nayo hivi sasa na misingi ya Dini na vyanzo vyake yamekatika. Kuhusiana na 'Aqiydah na mambo ya Tbaadah, haijuzu kwa ye yeyote kurejea kwa ye yeyote isipokuwa kwa Allaah (Ta'ala) na Mtume Wake (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) ambaye ameteremshiwa. Vilevile ni wajibu kwetu kuitakidi ya kwamba ni Allaah Pekee ndiye Mwenye haki ya kuhukumu na Dini haichukuliwi kwa mwengine. Haya ndiyo Aliyotuamrisha nayo katika Kitabu Chake kilicho wazi na yule mwenye kutoka katika hili anakuwa miongoni mwa wale waliofanya washirika na ni mwenye kuangamia. Allaah ('Azza wa Jalla) Amesema:

إِذْ تَبَرَّأَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا مِنَ الدِّينِ اتَّبَعُوا وَرَأُوا الْعَدَابَ وَنَقْطَعَتْ بِهِمُ الْأُسْبَابُ وَقَالَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا لَوْ أَنَّ لَنَا كُرْبَةً فَتَبَرَّأُ مِنْهُمْ كَمَا تَبَرَّءُوا مِنَنَا ۝ كَذَلِكَ يُرِيهِمُ اللَّهُ أَعْمَالَهُمْ ۝ وَمَا هُمْ بِخَارِجِينَ مِنَ النَّارِ

"(Wakumbushe wakati) wale ambao wamefuatwa watakapowakana wale ambao wamewafuata wakiwa wameshaiona adhabu; na yatawakatikia mafungamano yao. Na watasema wale ambao wamefuata: "Lau tungekuwa tunamiliki kurudi tungewakana kama walivyotukana." Hivyo ndivyo Allaah Atakavyowaonyesha 'amali zao kuwa ni majuto juu yao. Na wala hawatokuwa wenye kutoka Motoni."²⁹

Tambua ya kwamba Aayah hii ndio kali kabisa kwa wale wenye kufuata kichwa mchunga maneno na maoni ya watu katika Dini, sawa wale walioko hai au waliokufa. Sawa ufuataji huu ikiwa utakuwa katika mambo ya 'Aqiydah na 'ibaadah, yaliyo ya halali na ya haramu. Kwa vile yote haya yanachukuliwa kutoka kwa Allaah na Mtume Wake (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam), basi hana ye yeyote haki ya kuja na maoni yake. Katika hawa kunaingia maimamu wapotevu. Ama maimamu waongofu, wote walikuwa wakikataza kuabudiwa mwingine asiyekuwa Allaah, kumtegemea mwingine asiyekuwa Allaah na kuchukua kitu kingine kisichokuwa Wahyi Wake.

²⁹ 02:166-167

Baadhi ya wafasiri wa Qur-aan wanaonelea kuwa Aayah mfano wa hizi ni maalum kwa makafiri. Ndio, ni maalum kwa makafiri, lakini ni kosa kutokana na maoni haya mtu akaelewa yanayotofautisha kati ya Waislamu na Qur-aan. Watayapeleka matishio yote kwa washirikina, mayahudi na manaswara na wajiepushe na maana yake. Ndio maana utaona Waislamu hawawaidhiki kwa Qur-aan. Wanafikiria kuwa kusema "Hapana mola mwenye haki ya kuabudiwa isipokuwa Allaah" kunamtosheleza mtu kuokolewa Aakhirah, pamoja na kwamba wanafiki na makafiri wengi wao pia walisema hivo. Uhakika wa mambo ni kwamba Allaah (Ta'ala) Amebainisha sifa za washirikina, makafiri na hali zao ili wale wenye kuamini Kitabu Chake wawaidhike nacho na hivyo wasitumbukie katika yale walijotumbukia na kuangamia.

Lakini viongozi wa wafuata kichwa mchunga wametofautisha kati ya Waislamu na Kitabu cha Mola Wao na wanachomaanisha ni kwamba wale wenye kufuatwa wameshakufa na ni jambo lisilowezekana mtu akawa kama wao, kwa sababu wao wana baadhi ya sifa ambazo wengine hawana. Miongoni mwa sifa hizi ni uelewa wao wa baadhi ya mambo. Haya ndio wayasemayo, ingawa Salaf-us-Swaalih miongoni mwa Maswahabah, Taabi'uun na maimamu wane wamekubaliana juu ya kwamba haijuzu kwa yejote kuchukua maoni ya kidini ya yejote midhali dalili yake haijulikani. Baada ya hapo kukaja wanachuoni wa wafuata kichwa mchunga na wakafanya kauli ya mwanachuoni ni dalili kwa asiyekuwa msomi. Kisha baada ya hapo kukaja watu walopetuka mipaka zaidi katika kufuata kichwa mchunga na kuwakataza watu wote kuchukua hukumu kutoka katika Kitabu na Sunnah na kuonelea wale wenye kujaribu kuvielewa kuwa wamepinda. Huu ni udanganyifu wa juu kabisa, khasara na uadui katika Dini. Hivyo hatimaye watu wakawafuata katika hilo na wakajifanya washirika badala ya Allaah. Ipo siku watakwepana kama Alivyoelezea Allaah (Ta'ala).

Je, Ni Lazima Kwa Muislamu Kufuata Moja Katika Madhehebu Mane?

Shaykh Muhammad bin Sultwaan al-Ma'suumiy

Maneno ya al-Fakhr ar-Raaziy ya kwamba wanachuoni wameibadili Dini ya Allaah na Shari'ah

Nataka kukwambia kitu kilichopitika katika karne zilizopita. Kinawekea wazi mifano tuliyotaja hapo mwanzo juu ya mageuzo, mabadilisho na upotevu unavotenganisha. Fakhr-ud-Diyn ar-Raaziy amesema katika Tafsiyr yake ya Qur-aan "Mafaatiyh-ul-Ghayb" wakati alipokuwa anawekea taaliki Kauli Yake (Ta'ala):

اَخْنُدُوا اَحْبَارَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ اُرْبَا بَا مِنْ دُونِ اللَّهِ

"Wamewafanya Ahbaar wao (wanavyuoni wa kiyahudi) na Ruhbaan wao (watawa) kuwa ni miungu badala ya Allaah."³⁰

"Niliona kundi la wajuzi wa Fiqh katika wafuata kichwa mchunga. Nikawasomea Aayah nyingi kutoka katika Kitabu cha Allaah (Ta'ala) kuhusiana na baadhi ya mambo yanayopingana na madhehebu yao. Hawakukubali na wala hata hawakuzijali badala yake wakaendelea kuniangalia kwa mshangao. Vipi mtu anaweza kuzitendea kazi Aayah hizi wakati mapokezi ya mababu zetu yanasema kinyume chake? Lau utazingatia vizuri, basi utaona kuwa ugonjwa huu uko na watu wengi kwenye ardhi. Vilevile wengi wao wamethibitisha imani ya kwamba Allaah Yuko katika kila kitu, *Huluul*, ya waalimu zao."

Kadhalika yameelezwa na Muhyiy-ud-Diyn al-Baghawiy katika "Ma'aalim-ut-Tanziyl". ar-Raaziy amefariki mwaka wa 606.

Hivyo basi wazingatie Waislamu wa leo ambao wanafuata madhehebu ya wanachuoni wao katika 'Aqiydah, 'ibaadah na ya halali na ya haramu katika mambo ambayo hayana dalili yoyote katika Kitabu cha Allaah wala Sunnah za Mtume Wake (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam). Bali katika zama hizi kuna ambao ni wabaya zaidi kuliko hao ambao ar-Raaziy ametaja, zingatia!

Shaykh Muhammad Rashiyd Ridhwaa ameashiria hilo katika "Tafsiyr-ul-Manaar". Kadhalika mimi, mja dhaifu, nimelibainisha kwa njia bainifu na

³⁰ 09:31

inayokidhi katika Tafsiyr yangu ya Qur-aan “Awdhwah-ul-Burhaan fiy Tafsiyr Umm-il-Qur-aan”. Imechapishwa na uchapishaji wa Umm-ul-Quraa' Makkah tukufu mwaka wa 1357.

Imaam mkuu ni Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) na si mwingine

'Allaamah az-Zaabiydiy amesema katika ufanuzi wake wa "al-Ihyaa":

"Tambua ya kwamba mwenye kufuatwa kwa yale anayoyasema na kufanya, ni yule anayeweka Shari'ah, bwana wetu Muhammad (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam). Maswahabah zake wanafuatwa kwa sababu tu matendo yao yanatolea dalili yale waliyosikia kutoka kwake (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam). Kwa ajili hiyo Ibn 'Abbaas (Radhiya Allaahu 'anhuma) alisema:

"Hakuna yejote isipokuwa elimu yake inachukuliwa na kurudishwa, isipokuwa Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam)."

al-'Iraaq amesema:

"Haya yamepokelewa na at-Twabaraaniy katika "al-Kabiyr" na isnadi yake ni nzuri."

Kufuata kichwa mchunga madhehebu imekuwa ni ugonjwa na balaa kubwa. Balaa hili limeenea ulimwenguni na hakuna wanaofuata mapokezi sahihi yaliyopokelewa kutoka kwa Allaah na Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) isipokuwa idadi ya watu wachache badala ya yale yaliyomo kwenye vitabu vya waalimu zao na maoni yao. Hata hivyo tunamhimidi Allaah (Ta'alaa) tumeona wapwekeshaji wa kikweli. Wanawalingania watu katika Tawhiyd, wanapigana Jihaad kikweli katika njia ya Allaah na wanapambana na wafuata kichwa mchunga, makhurafi na madajali. Wameunda harakati ili kushirikiana katika kueneza Tawhiyd. Wapo Hijaaz, Misri, Sudan na nchi za mashariki. Allaah wazidishie Tawfiq na wanusuru maadamu wanainusuru Dini Yako. Aamiyn!

Swiddiyq Hasan Khaan amesema katika Tafsiyr ya Qur-aan yake "Fath-ul-Bayaan fiy Maqaasid-il-Qur-aan" kuhusiana na Aayah:

اَخْتَدُوا اَخْبَارَهُمْ وَرُهْبَانُهُمْ اَرْبَابًا مِّنْ دُونِ اللَّهِ

"Wamewafanya Ahbaar wao (wanavyuoni wa kiyahudi)

na Ruhbaan wao (watawa) kuwa ni miungu badala ya Allaah.³¹

"Huyu ni yule mwenye moyo na anasikia pasina kukemea ufuataji kipofu katika Dini ya Allaah na badala yake anayapa kipaumbele maoni ya wanachuoni juu ya yale yaliyomo kwenye Kitabu cha Allaah na Sunnah twaharifu. Mwanamadhehebu akimtii mwanachuoni ambaye maoni yake anayofuata yanaenda kinyume na Maandiko na dalili na hoja ya Allaah, anazingatiwa ni kama mayahudi na manaswara waliowafanya makuhani na wamonaki wao ni miungu badala ya Allaah, licha ya kusema kwao ya kwamba hawawaabudu. Bali uhakika wa mambo ni kwamba waliwatii na wakaonelea yale waliyoharamisha kuwa ni haramu na yale waliyohalalisha kuwa ni halali. Haya ndio yanayofanywa na wafuata kichwa mchunga wa Ummah huu. Enyi wenye kumfuata Mtume wa Allaah Muhammad (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam)! Kwa nini mmeacha kando Kitabu na Sunnah na badala yake mkawachukua watu mfano kama nyinyi? Mnafuata maoni yao ilihali wao hawakukingwa na makosa. Wanakosea na kupatia, kama jinsi limevyothibitishwa katika Vitabu vyenu vya 'Aqiydah. Kwa nini mna ufahamu dhaifu, uelewa mgonjwa na akili za kipumbavu? Ndugu! Achaneni na vitabu vilivyoandikwa na watu ambao hawakukingwa na makosa na badala yake chukueni Kitabu cha Mola Wenu na Sunnah za Mtume Wake (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam). Mfanyeni Mtume Muhammad kuwa Imaam. Kwa hakika yeze (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) ndio Imaam wa maimamu. Chukueni madhehebu yake, hakika maimamu wote wanachukua madhehebu yake. Kwa ajili hiyo kila madhehebu yanayoenda kinyume na madhehebu yake (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) ni batili na ni yenye kurudishwa. Ee Allaah, tuongoze katika usawa!"

Katika Aayah za wazi kabisa kumethibiti ya kwamba Allaah (Ta'ala) ndio Mweka Shari'ah wa Dini na kuwa Mtume Wake (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) ni mfikishaji.

إِنْ عَيْنَكُ إِلَّا الْبَلَاغُ

"Si juu yako isipokuwa kufikisha (ujumbe)."³²

³¹ 09:31

³² 42:48

مَا عَلِيَ الرَّسُولِ إِلَّا ابْلَاغٌ

"**Hapana (jukumu) juu ya Mtume ila kufikisha (ujumbe tu).**"³³

فَإِنَّمَا عَلِيَّكُمُ الْبَلَاغُ

"... hakika juu yako ni kufikisha."³⁴

³³ 05:99

³⁴ 03:20

Allaah (Ta'ala) Ametuamrisha kupita katika Njia iliyonyooka

Allaah (Ta'ala) Ametuamrisha katika maisha haya kupita katika Njia ya Allaah iliyonyooka. Hii ndio Njia ambayo Amewatuma Mitume Wake kwayo na Akateremsha kwayo Vitabu Vyake. Akaeleza kuwa Njia hii iliyonyooka ndio inayomfikisha mtu kwenye Pepo Yake na Nyumba ya malipo. Uimara wa mja kwenye njia ilioko juu ya Moto utategemea na uimara wake katika Njia iliyonyooka katika maisha haya. Kwa ajili hiyo Allaah (Ta'ala) Amesema:

وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ ﴿١٠﴾ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ ذَلِكُمْ وَصَاحُوكُمْ بِهِ لَعْلَكُمْ تَتَّقُونَ

“Na kwamba hii njia Yangu iliyonyooka, basi ifuateni. Na wala msifuate vijia (vinginevyo) vitakufarikisheni na njia Yake. Hivyo ndivyo Alivyokuusieni (Allaah) kwayo mpate kumcha Allaah.”³⁵

Ilipokuwa ya kwamba yule anayetafuta Njia iliyonyooka anatafuta kitu ambacho wengi katika watu kimewapotea - na yule anayepita katika Njia hii anaweza kujihisi upweke - ndipo Allaah Akaeleza ni washirika wepi wanaopita na wao kwenye njia hii. Ni wale ambao Allaah Amewaneemesha katika Manabii, wakweli, mashahidi na watu wema - ni uzuri ulioje kuwa na watu hawa! Amefanya hivo ili yule mtu anayetafuta uongofu na Njia iliyonyooka asijihisi kuachwa na upweke katika watu wa zama zake. Kadhalika Amefanya hivo ili atambue kuwa washirika wake katika Njia hii ni wale ambao wameneemesha na Allaah. Ndio maana mtu asiwajali wale watu ambao wamewapotea, kwa sababu wao ndio wachache, hata kama wao ni wengi. Baadhi ya Salaf wamesema:

“Shikamana na njia ya haki na usijihisi mpweke kwa sababu ya uchache wa wenyе kuifuata. Na tahadhari na njia ya batili na usidanganyike na wingi wa wenyе kuifuata.”

Kila pale ambapo unajihisi upweke, kumbuka wanaume walotangulia na fanya bidii kuwa pamoja nao na puuzia wengine wote. Watapokwita wakati

³⁵ 06:153

wa safari yako, usiwageukie. Ukifanya hivo, watakukamata na kukuzuia na Njia. Kuhusiana na hili kumepokelewa katika Du'aa ya Qunuut:

"Ee Allaah, niongoze katika wale Uliowaongoza."

Bi maana, niingize katika kundi lao na nifanye kuwa pamoja nao.

Mja anapaswa kutahadhari na njia ya walioghadhibikiwa na waliopotea.

عَيْرُ الْمَعْضُوبِ عَلَيْهِمْ

"... si (ya wale) walioghadhibikiwa wala waliopotea."³⁶

Walioghadhibikiwa ni wale wenye kuiharibu elimu na nia na wanajua haki, baada ya hapo wakaipa mgongo.

وَلَا الصَّالِحِينَ

"... wala waliopotea."³⁷

Ni wale walioiharibu elimu yao. Wakapuuza haki na hawakuijua.

Haki ni ile aliyokuwemo Muhammad (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) na Maswahabah zake (Radhiya Allaahu 'anhuma). Uongofu huu hauna maoni ya watu, picha zao, fikira zao na aina zao. Elimu yote, matendo, uhakika, ufahamu na msimamo wenye kutoka kwenye mwanga wa kiutume na njia ya Muhammad (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam), ni katika Njia iliyonyooka. Na isiyokuwa hivo, ni katika njia ya wale walioghadhibikiwa, wapotevu na watu wa Motoni. Haya yametajwa na Ibn-ul-Qayyim katika "Madaarij-us-Saalikiyn". Ni jambo lisilokuwa na shaka yoyote juu ya kwamba Maswahabah wa Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) ndio wajuzi zaidi wa Dini ya Allaah na maana ya yale yaliyokuja na Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam). Ni jambo lisilowezekana Maswahabah wa Mtume wakawa hawaijui haki, wakati Raafidhwah na watu wa Bid'ah wengine wakawa wanaijua. Lau tutaangalia athari za makundi hayo mawili iliyobaki,

³⁶ 01:07

³⁷ 01:07

tutaona kuwa njia wanayopita watu wa haki, iko wazi kabisa. Hakika Maswahabah wa Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) walishinda miji ya makafiri na wakaigeuza kuwa miji ya Kiislamu. Wakazifungua nyoyo kwa Qur-aan, elimu na uongofu. Athari zao zinatolea dalili ya athari ya Njia iliyonyooka. Vilevile tumewaona Raafidhwah na makundi mengine ambayo yanajinasibisha na madhehebu maalum yakifanya kinyume, pasina kujali zama na mahala.

Ijumaa siku ya kumi Ramadhaan 1360 nilikuwa kwenye Msikiti wa 'Abdullaah bin 'Abbaas (Radhiya Allaahu 'anhuma) Twaaif na kusoma Kitabu cha Allaah, Mola wa walimwengu. Ghafla ikanidhihirikia kuwa Fir'awn ndio aliwagawa watu kuwa mapote na akawagawa madhehebu na mifumo. Kwa hivyo ikawa inajulikana ya kwamba uzushi wa madhehebu na upotevu wa mifumo mbali mbali yametoka kwa Fir'awn na njama zake za kisiasa, kama jinsi ilivyoenea katika siasa za serikali za kishetani za wamagharibi. Allaah (Ta'ala) Amesema katika Suurat-ul-Qaswasw:

إِنَّ فِرْعَوْنَ عَلَا فِي الْأَرْضِ وَجَعَلَ أَهْلَهَا شِيعَةً يَسْتَضْعُفُ طَائِفَةً مِّنْهُمْ

"Hakika Fir'awn alijitukuza (kwa kutakabari) katika ardhi, na akawafanya watu wake makundi mbali mbali."³⁸

وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُشْرِكِينَ مِنَ الَّذِينَ فَرَقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيعَةً كُلُّ حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ

"Na wala msiwe mionganoni mwa washirikina. Mionganoni mwa wale walioitenganisha dini yao wakawa makundi makundi. Kila kundi kwa yaliyonayo linafurahia."³⁹

Bila ya shaka mionganoni mwa sifa za waongofu ni kuamini Mitume wote (alayhim-us-Salaam), bila ya kufarikanisha yejote katika wao, wanajisalimisha nao na yale waliyokuja nayo, kufuata haki popote ilipo na kuwatkuza na kuwaheshimu. Mambo yakishakuwa ni namna hii, kadhalika ni wajibu kuwatkuza warithi

³⁸ 28:04

³⁹ 30:31-32

wao katika Maswahabah, Taabi'uun na wanachuoni kama maimamu wane na mfano wao katika watu wa Hadiyth. Kuchukua maoni kutoka kwa mmoja tu na kuacha wengine, au kumpenda mmoja wao tu na kuwachukia wengine, kama jinsi wanavofanya na wafuata kichwa mchunga wengi, sio katika uongofu wa waongofu wala sifa za wachaji Allaah. Hapa ndio chimbuko la uadui lilipoanza kati ya wale wenye kujinasibisha na madhehebu mbali mbali. Walipetuka kiasi cha kwamba wakaacha kuswali nyuma ya ambaye hana madhehebu kama yao. Ushabiki huu umewapofoa miyo na macho yao.

Baadhi ya watu wapotevu wameyafanya madhehebu kuwa ni msingi, Qur'aan ikafasiri kwa mujibu wake na yakarejelewa kwa tafsiri za kimakosa na mageuzo. Qur'aan ndio inapaswa kuwa msingi wa misingi ambao madhehebu na maoni ya kidini yanatakiwa kufasiriwa kwa mujibu wake. Yale yanayoafikiana nayo, yanakubaliwa, na yasiyoafikiana nayo, yanarudishwa.

Miongoni mwa sifa zenyenye kulaumika ni kwamba haki haikubaliwi isipokuwa kutoka kwenye madhehebu yao tu

Tambua ya kwamba miongoni mwa sifa zenyenye kulaumika ni kwamba haki haikubaliwi isipokuwa tu ikiwa inatoka kwenye kundi ambalo wanajinasibisha nalo. Wanafanya hivi ingawa hawafuati yale yenyenye kuwalazimu katika 'Aqiydah yao. Vilevile hili mara nyingi hutendeka kati ya wale wenye kujinasibisha na kundi maalum katika elimu au katika Dini katika wajuzi wa Fiqh na Suufiyyah. Hawakubali lolote kuhusiana na Dini midhali halitoki kwenye kundi lao. Hili pamoja na kuwa Uislamu umemuamrisha mtu kufuata haki pasina kutofautisha mtu yejote mbali na Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam). Hekima ndio lengo la muumini; anaichukua popote anapokutana nayo.

Mfuata madhehebu humuadhimisha yule anayemfuata moyoni mwake pasina kuzingatia yale anayoyasema. Haya yanatendeka kutokana na kuwafuata kichwa mchunga mababu na watu wa mji. Huu ni upotetu wa wazi! Jicho linatakiwa kutazama maoni, na sio yule mwenye kuisema. 'Aliy (Radhiya Allaahu 'anhu) amesema:

"Haki haijulikani kwa [kuwaangalia] watu. Jifunze haki, hapo utawajua watu wake!"

Kheri inapatikana kwa kila kile alichoomrisha na kufanya Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) na Maswahabah wake na vilevile Salaf-us-Swaalih. Upande mwingine shari na upotetu unapatikana kwa kila shari na upotetu waliyouzusha waliokuja nyuma katika mambo ya Dini. Miongoni mwa Bid'ah hizo ni pamoja na madhehebu. Kwa hakika ni mambo yaliyozushwa na watawala na viongozi ili yaweze kuafikiana na siasa yao, kutimiza matamanio yao, kulinda vyeo vyao na kuwachochea washabiki kwa wanachuoni wao – na hili ni jambo lenye kujulikana kwa kila mwenye kusoma historia. Waliyyullaah ad-Dahlawiy amesema katika "at-Tafhiymaat al-Ilaahiyyah" (01/151):

"Hakika leo utaona wasiokuwa wasomi kila mahali wanashikamana na madhehebu fulani. Wanaonelea kuwa mwenye kuacha madhehebu yake katika jambo limoja tu basi amefanya dhambi inayolingana na kuritadi, kana

kwamba ni Nabii aliyetumwa kwake ambaye kaamrishwa kumtii. Watu wa Ummah wa kwanza na karne bora wote walikuwa ni wenyewe kuafikiana kwa madhehebu moja tu. Abu Twaalib al-Makkiy amesema katika "Quwwat-ul-Quluub":

"Hakika vitabu na mikusanyiko ni mambo yamezushwa na msemo wa kushikamana na madhehebu moja tu katika mambo yote ni kitu ambacho watu wa mwanzoni hawakuwa ni wenyewe kushikamana nacho. Badala yake wasiokuwa wasomi walikuwa wakiwaauliza wanachuoni popote wanapokutana nao. Yule anayesikia Hadiyth anaitendea kazi na si jengine. Walikuwa hawamfuati yejote isipokuwa yule aliyejuka na Shari'ah. Pale ambapo mapokezi yanatofautiana, walikuwa wanafuata maoni ambayo miyo yao ni wenyewe kuhisi utulivu kwayo. Hata hivyo baadhi ya watu walichagua kukomeka kwa madhehebu moja ili wale wasiokuwa wasomi waweze kutofautiana. Wale vigogo katika wanachuoni walikuwa hawakomeki kwa madhehebu maalum, sawa ikiwa inahusiana na matendo yao wenywewe au wakati wa kuwatolea Fataawaa wengine. Miiongoni mwa hawa ni pamoja na Abu Muhammad al-Juwainiy. Aliandika kitabu chake "al-Muhiyyt" na hakulazimisha mtu kufuata madhehebu moja tu. Hili ni jambo lililoshtua na kuwachokoza watu na hivyo kukatokea fitina na ushabiki."

Mtume (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) hakuwaamrisha watu kufuata madhehebu maalum

Uhakika wa mambo ni kwamba mwekaji Shari'ah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) hakuwaamrisha watu kufuata madhehebu ya imamu maalum. Badala yake aliamrisha watu kumfuata yeye (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam). Hivyo basi, yule mwenye kwenda kinyume na Sunnah za Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) baada ya kumthibitikia, amejirudi kwa kujigonga kwake na hapewi udhuru. Ama ikiwa hakufikiwa na Hadiyth katika suala hilo, huenda akapewa udhuru mpaka pale Hadiyth itapomfikia. Asiwepo yejote mwenye kujinasibisha na Uislamu atakayesema:

"Mimi siitendei kazi Hadiyth. Mimi natenda kwa mujibu wa maoni ya imamu wangu."

Hili linamfanya kuritadi kutoka katika Uislamu – na tunaomba kinga kwa Allaah. Kwa hiyo ni wajibu kwa Muislamu kuzingatia juu ya Hadiyth iliyothibiti, kuitendea kazi, kuiuma kwa magego na kushikamana bara bara nayo kwa moyo wake na mikono yake na ampuuze yule mwenye kwenda kinyume naye katika hilo. Hii ndio Njia iliyonyooka. Ichukue na uipeleke kwa madhehebu yako na usiiache! Kuacha njia hii ni sawa na kupangusa miguu peke yake wakati wa kutawadha, kuhalalisha ndoa ya Mut'ah, kuhalalisha kunywa vyenye kulevyaa lau mtu atakunywa kidogo tu, kuhalalisha punda wa kufuga na msemo wa kwamba wakati wa Swalah ya Dhuhr umesita kwa sababu kivuli cha binaadamu ni mara mbili baada ya kuvuli cha asili.

Ee Muislamu mpendwa! Wakati shauku yako ya elimu itapoongezeka na uchaMungu ukapanda, basi pupia kuweza kufahamu maana ya uwazi ya Kitabu na Sunnah. Vilevile pupia kushikamana bara bara na matendo ya wanachuoni wengi wa Salaf. Kusanya Hadiyth mbali mbali, fuata mapokezi sahihi na mazuri yaliyopokelewa kwenye vitabu vya Hadiyth vya wanachuoni na shikamana na ile yenye nguvu, ya sawa na ya usalama. Kufikia njia hii ni jambo lepesi na haihitajii zaidi ya al-Muwattwaa', al-Bukhaariy, Muslim, "as-Sunan" ya Abu Daawuud, "al-Jaami'" ya at-Tirmidhiy na an-Nasaa'iy. Vitabu hivi vinajulikana na ni vyenye kusifika na vinaweza kupatikana kwenye duka la vitabu lilioko karibu. Lau wewe hutojua

hilo, na wakati huo huo ndugu zako wamekutangulia katika hilo na wakakufahamisha kwa lugha unayozungumza, basi utakuwa huna udhuru wowote - na Allaah (Ta'ala) ndiye Anajua zaidi.

Vilevile kwenye "at-Tafhiymaat" (01/309) kuna haya yafuatayo:

"Watu hawa wanajiita wao wenyewe wajuzi wa Fiqh, wameshikamana na ufuataji kipofu usiokuwa na uhai, wanakutana na Hadiyth kutoka kwa Mtume (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) ilio na isnadi Swahiyh - ambayo wengi katika wanachuoni wa Fiqh hapo kale walishikamana nayo - na wanaacha kuitenda kazi kwa sababu wanamfuata kichwa mchunga yule asiyeitenda kazi. Watu wote hawa wamo kwenye upumbavu na upotevuni. Uhakika wa mambo ni kwamba haki ni kitu kilicho wazi. Hakika ya Allaah ni Mtukufu na ni Mwadilifu kwa kuwaamrisha watu kutenda kazi Shari'ah maalum, kisha baada ya hapo Akawafanya vipofu na wasiweze kupambanua baina ya haki na batili. Bali Allaah (Tabaarakaa wa Ta'ala) Aliiangaza haki na Akaioneshaa wazi kabisa ili asiangamie yejote isipowa yule ambaye ni muasi. Ameteremsha Kitabu kilicho wazi kisichoweza kuchanganyika na maneno ya watu. Amekihifadhi na mageuzo. Mtume Wake (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) akazungumza kwa hukumu na hekima. Allaah (Ta'ala) Amefanya Hadiyth zake zikalindwa na viongozi waaminifu. Wamejitiwisha jukumu la kubainisha haki kutoka kwa Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) na kufichua batili. Ndio maana linalokujibikia ni kushikamana na Hadiyth ambazo ni Swahiyh na ni nzuri zilizopokelewa na wapokezi waaminifu. Hivyo basi, yule atakayeenda kinyume na Hadiyth Swahiyh si mwengine isipokuwa ni mjinga na ni mpotevu."

Vilevile kumetajwa (01/211):

"Nashuhudia ya kwamba hakuna mwenye kuhukumu isipokuwa Allaah, kwamba hukumu ni ya Allaah na kwamba Allaah Yuko juu ya 'Arshi Yake Amehukumu kwa yawajibu, yaliyopendekezwa, yaliyoruhusiwa, yaliyochukizwa na yaliyoharamishwa. Halafu Akawateremshia watu Shari'ah kupitia wale Aliyowateua kwa Ujumbe Wake. Kwa hivyo, yule mwenye kusema pasina uthibitisho na uhakika "Hili ni wajibu au hili ni haramu" amemsemea Allaah uongo.

وَلَا تَقُولُوا لِمَا تَصِفُ الْسِّنَّةُ الْكَذِبَ هَذَا حَلَالٌ وَهَذَا حَرَامٌ لِتَقْتَرُوا عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ إِنَّ الَّذِينَ يُفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ لَا يُفْلِحُونَ

"Na wala msiseme yanayosifu ndimi zenu uongo 'hii halaal na hii haraam` ili mumzulie Allaah uongo. Hakika wale wanaomzulia Allaah uongo hawafaulu."⁴⁰

Ninashuhudia ya kwamba yule mwenye kuitakidi kuwa Allaah Amewajibisha kumfuata mtu maalum katika Ummah ambaye anapatia na kukosea na kwamba linamlazimu lile ambalo mtu huyu amemlazimisha, basi mtu huyu ni kafiri. Kinyume chake Shari'ah ya kweli imethibiti huko mbeleni kabla ya mtu huyu. Wanachuoni wameifahamu, wapokezi wameitekeleza na wajuzi wa Fiqh wamehukumu kwayo. Badala yake watu wamekubaliana juu ya kuwafuata kipofu wanachuoni kwa sababu wanawazingatia wao kuwa ndio wapokezi wa Shari'ah kutoka kwa Mtume (Swalla Allaahu `alayhi wa sallam). Hata hivyo, Hadiyth inapokuwa ni Swahiyh na usahihi wake umethibitishwa na wanachuoni wa Hadiyth na kundi kubwa la watu wameitendea kazi, kisha wamuona yeeye haitendei kazi kwa sababu yule anayemfuata hakubaliani na maoni haya - huu ni upotevu wa kupindukia."

Vilevile mna (01/212):

"Ninashuhudia kuwa Shari'ah imegawanyika katika daraja mbili:

Ya kwanza inahusiana na kutenda kazi kuto kamana na faradhi, kujiepusha na ya haramu na kusimamisha desturi za Kiislamu. Daraja hii hai epukiki na inawalazimu watu wote; hadhi ya juu na ya chini, wafalme na wafanya kazi, wapigana vita na wakulima, wafanya kazi wenyewe taaluma na wafanyabiashara, watumwa na waliohuru. Daraja hii ni sahali na ni nyepesi na haina uzito.

Daraja ya pili ni ya ukamilifu na ya uzuri. Mwenye kushikamana nayo ni yule mfanya 'ibaadah, mtu mwenye kufanya wema na mazuri na Sunniy. Katika

⁴⁰ 16:116

daraja hii kunakuja mambo ya Sunnah, mambo ya adabu na mbinu kutoka kwa Mtume (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) na karne za nyumati za kwanza katika Maswahabah, Taabi'uun na wale waliowafuata kwa wema.

Kati ya daraja hizi mbili kuna tofauti kubwa na mwenye kupuuzia tofauti hii ni mwenye kukhasirika na ni mjinga. Vivyo hivo tofauti nyingi kati ya wanachuoni zimesababishwa na kupuuzwa kwa tofauti hii. Maaskari, wafanya kazi wa taaluma na wafanyabiashara wenyе kujishughulisha na biashara wametosheka na ule msingi wa kwanza, wakati wafanya 'ibaadah na wenyе kuipa nyongo dunia wameshikamana na ule msingi wa pili. Wale wenyе kujishughulisha na biashara haitakikani kuwaamrisha zaidi ya ile daraja ya kwanza ili wasije wakatumbukie kwenye uzito. Hilo litapelekea kwa wao kuiacha na kuikimbia. Hivyo basi, enyi watu, inatakiwa kumfuata tu yule anayeita katika Kitabu cha Allaah na Sunnah za Mtume Wake (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) na haiti mtu amfuate au kumtii mwengine asiyekuwa Allaah na Mtume Wake (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam)."

Baada ya hapo mna (01/214):

"Wapumbavu wengi wanajiita wao wenyewe kuwa ni wanachuoni kwa sababu wanajishughulisha na falsafa za kigiriki na sarufi. Lakini inapokuja katika Kitabu cha Allaah na Sunnah za Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam), hawajui zaidi ya matamshi. Wanabobea katika yale ambayo wajuzi wa Fiqh wameonelea kuwa ni mazuri na matawi. Wanapokumbana na Hadiyth kutoka kwa Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam), utawaona wanavoipa mgongo. Badala yake wanasema:

"Tunatenda kazi kwa mujibu wa madhehebu ya fulani na fulani na sio kwa mujibu wa Hadiyth. Imamu wetu ni mjuzi zaidi wa Hadiyth kuliko sisi. Hakuacha kuitendea kazi isipokuwa ni kwa kufikiwa na khabari kuwa imefutwa au imezidiwa na mtu mwengine."

Maoni na tendo hili halina lolote kuhusiana na Dini. Ikiwa kweli mniamwamini Mtume, basi mnatakiwa kumfuata, sawa ikiwa inakwenda kinyume na madhehebu ya imamu wenu au hapana. Lililo la wajibu kwa Muislamu kwanza ajishughulishe na Kitabu cha Allaah na Sunnah za Mtume Wake (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam). Ikiwa ana wepesi wa kuchukua kote kuwili, ni jambo

zuri. Hata hivyo ikiwa atakumbana na uzito, ajisaidie kwa kuchukua msaada kwa wanachuoni walio tangulia na aangalie lile ambalo anaona kuwa ni haki, sawa na limeafikiana na Sunnah. Kwa ajili hiyo ndio maana hatakiwi kujishughulisha na misaada isipokuwa tu ikiwa kama ina jukumu, na sio kwa sababu ndio malengo.”

Kwenye mjaladi wa pili, ukurasa wa 13, mna yafuatayo:

“Mtu anayemfuata kichwa mchunga imamu na akapata khabari kwa kitu kutoka kwa Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) ambacho kinaenda kinyume na maoni yake, hana udhuru wowote wa kuiacha Hadiyth kwa kitu kingine. Sio katika matendo ya Waislamu na kunakhofiya yule anayefanya hivo akatumbukia kwenye unafiki. Tumewaona watu katika Waislamu dhaifu, bali hata katika wale ambao ni wanachuoni na wema, wamewafanya watu wema kuwa ni washirika badala ya Allaah. Wameyafanya makaburi yao kuwa ni mahala pakuswalia kama jinsi wanavofanya mayahudi na manaswara. Tumewaona baadhi yao wameyabadilisha maneno kuyatoa mahala pake stahiki. Mabadilisho ni kitu kimechoenea katika mapote yote. Suufiyyah wamevumbua maoni ambayo makubaliano yake hayatambuliki na Kitabu na Sunnah. Na ni mambo mangapi wajuzi wa Fiqh wamezusha ambayo chimbuko lake halitambuliki? Wasiokuwa wasomi wakaanza kuabudu masanamu; makaburi ya watu wema wakayafanya kuwa ni mahala pakuswalia, kuwatemblea mara kwa mara na mengineyo katika madhambi – Allaah Atukinge nayo.”

‘Allaamah Ibn-ul-Qayyim amesema katika “A'lāam-ul-Muwaqqi'iyn”, (03/476):

“Je, mtu ambaye si msomi ni lazima kwake kufuata madhehebu maalum au hapana? Jibu sahihi ni kwamba sio lazima. Hakuna ya wajibu isipokuwa yale Aliyowajibisha Allaah (Ta'ala) na Mtume Wake (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam). Si Allaah wala Mtume Wake hawakumuwajibishia yejote kumfuata mtu maalum. Karne bora zimepita na hawakuwa na lolote kuhusiana na nisba hizi. Bali sio sahihi kwa mtu ambaye sio msomi kujinasibisha na madhehebu, mtu ambaye sio msomi hana madhehebu yoyote. Hata kama atasema: “Mimi ni Shaafi'iyy, Hanbaliy, Hanafiy, Maalikiy au mengineyo”, hawi hivo kwa maneno tu kama

jinsi hawi mwanachuoni wa Fiqh, sarafu au mwandishi kwa kutamka tu. Hata hivyo ikiwa atasema kuwa ni Shaafi'iy, Maalikiy au Hanafiy na akadai kuwa anamfuata imamu huyo na njia yake, inazingatiwa kuwa ni sahihi kwa sharti ikiwa kama atafuata njia ya imamu katika elimu, utambuzi na njia anayofikia wakati anapotoa hukumu. Lakini vipi itawezekana kwa ujinga wake na kuwa kwake mbali kabisa na historia ya imamu, elimu na mfumo, kujinasibisha naye kwa maneno tu matupu? Haiingii akilini kuwa ni sahihi kwa mtu ambaye si msomi kuwa na madhehebu. Ikiwa itaweza kuingia akilini, si yeye wala mwingine yejote haimlazimu kumfuata mtu maalum kwa njia ya kuchukua maoni yake yote na kuacha ya wengine wote. Hii ni Bid'ah chafu aliyozusha katika Ummah. Hakuna yejote katika maimamu wa Uislamu aliekuwa na maoni kama haya na khaswa ukizingatia kuwa wao wana vyeo vikuu, nafasi za juu na elimu iliyobobeja juu ya kwamba Allaah Amewalazimu watu hili. Vilevile wako mbali kabisa na yule mwenye kusema kuwa ni lazima kwa mtu kufuata madhehebu ya imamu fulani au mmoja katika maimamu wane."

Haya ni maajabu makubwa. Je, madhehebu ya Maswahabah wa Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam), Taabi'uun, waliokuja baada ya Taabi'uun na madhehebu ya maimamu wa Uislamu tukitoa watu wane yamekufa na kufutwa? Je, kuna imamu yejote aliyesema au kuita katika hilo? Je, kuna chochote katika matamshi yake kimetolea dalili juu ya hilo? Yale yaliyowajibishwa na Allaah na Mtume Wake (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) kwa Maswahabah, Taabi'uun na waliokuja baada ya Taabi'uun, ndio hayo hayo Aliyoyawajibisha kwa waliokuja baada yao mpaka siku ya Qiyaamah. Yaliyo ya wajibu hayabadiliki hata kama namna yake itabadilika kwa kutegemea na uwezekano mbali mbali, kutokuwa na uwezo, wakati, mahala na hali.

Kitu kinachotolea dalili juu ya kwamba ni uharibifu kuchukua madhehebu maalum, anapopata andiko kutoka katika Kitabu cha Allaah au maoni ya Makhaliyah wake wane, anaacha andiko na maoni ya Maswahabah kwa maoni ya yule anayejinasibisha naye. Kutokamana na hili anaweza kumuuliza yejote katika wafuasi wa maimamu wane na wengineo. Vilevile kwa mujibu wa maafikiano ya Ummah sio wajibu kwake wala mwanachuoni mwenywewe kuijikea kikomo kwa wale maimamu wane, kama jinsi sio wajibu vilevile

kwa mwanachuoni mwenyewe kujiwekea kikomo kwa Hadiyth za mji wake wala za mji mwingine. Bali Hadiyth inapokuwa Swahiyh, basi ni wajibu kuitendea kazi, sawa ikiwa inatoka Hijaaz, Iraaq, Shaam, Misri au Yemen. Hali kadhalika Waislamu wamekubaliana juu ya kwamba sio wajibu kwa mtu kukomeka na moja katika visomo saba vinavyojulikana. Kisomo kikiafikiana na andiko la Qur-aan, kiarabu chake kikawa ni sahihi na isnadi yake ikawa ni sahihi, inachukuliwa kuwa inajuzu kukisoma na ni sahihi kuswali nacho. Haya ni maoni yaliyo na Abul-Barakaat bin Taymiyyah. Lakini hata hivyo haruhusiwi kufuata rukhusa za madhehebu katika baadhi ya mambo na kuchukua katika madhehebu yale yanayoenda sambamba na yeye ili aweze kufikia malengo yake. Ni lazima kwa mtu huyu kufuata haki kiasi na inavyowezekana. Hii ndio haki na mafanikio yako kwa Allaah.

Je, Ni Lazima Kwa Muislamu Kufuata Moja Katika Madhehebu Mane?

Shaykh Muhammad bin Sultwaan al-Ma'suumiy

Sura

Nitataja baadhi ya mambo niliyokutana nayo. Mambo haya yamesaidia madhehebu haya kuenea kwenye mabara. Hivyo basi, ili yule aliye na akili, usikivu wa wazi na kusikia, aweze kuzingatia. Chini kunafuatia baadhi ya dondoo za historia:

Ahmad bin al-Muqriy al-Maghribiy amesema katika kitabu chake "Nafh-ut-Twayyib", (03/158):

"Sababu ya waafrika wa magharibi kuchukua madhehebu ya Imaam Maalik (Rahimahu Allaah), ni kwa sababu watu wa magharibi na Andalusia tokea hapo katika ushindi wa kwanza walikuwa katika madhehebu ya al-Awzaa'iy na watu wa Shaam. Katika mji wa al-Hakam bin Hishaam bin 'Abdir-Rahmaan ad-Daakhil, na alikuwa ni mtawala wa tatu wa Andalusia kutoka katika Banuu Umayyah, akabadili hukumu kwa maoni ya Maalik bin Anas (Rahimahu Allaah) na watu wa al-Madiynah. Haya yalipitika kwa amri ya mtawala. Aliyachagua kwa sababu yalikuwa yakinufaisha siasa aliyokuwa akiendesha. Hata hivyo kuna tofauti ni kwa sababu gani ilikuwa hivo. Wengi wanasema sababu ilikuwa wanachuoni wa Andalusia walisafiri kwenda al-Madiynah na wakati waliporudi wakaelezea fadhila za Maalik, elimu yake iliyobobe na hadhi yake kubwa. Imesemekana pia kuwa siku moja Imaam Maalik (Rahimahu Allaah) aliwaliza baadhi ya watu wa Andalusia kuhusu tabia ya mfalme wa Andalusia. Alipoelezwa tabia yake, akapenda, kwa sababu mwenendo wa Banu 'Abbaas wakati huo haukuwa wenye kuridhisha. Hivyo basi, Imaam Maalik akamwambia yule mwelezaji:

"Tunamuomba Allaah mfalme wenu Aipambe Haram yetu."

Khabari hii ikamfikia mfalme pamoja na ujuzi aliokuwa nao juu ya fadhila na Dini ya Maalik. Hivyo akawa amewaaamrisha watu kuchukua madhehebu ya Maalik na kuacha ya al-Awzaa'iy - na Allaah ndiye Anajua zaidi.

Baada ya hapo wafalme wakakubaliana juu ya kwamba hukumu na matendo yawe kwa mujibu wa rai waliokuwa nayo Ibn-ul-Qaasim na si ya mwingine.

Khitimisho ni kuwa, mtu anapata kuona madhehebu yakawa masomo na siasa ya wafalme.

Ukitaka kujua sababu ya kuzuka kwa madhehebu na mifumo, soma utangulizi "at-Taariykh" ya Ibn Khaldun, kwa hakika amefanya kazi kubwa - Allaah Amjaze kheri kwa hilo. Ameeleza ikiwa ni pamoja na kwamba kuzuka na kuenea kwa madhehebu kumetokana na siasa ya wakandamizaji na ushindi wa wasiokuwa waarabu ili waweze kujipatishia utawala zaidi.

Ibn-ul-Qayyim amesema katika "Ighaathat-ul-Lahfaam min Maswaaid-ish-Shaytwaan", (01/125):

"Miiongoni mwa njama za Shaytwaan ni kuwa anaamrisha nguo moja, muundo maalum, sifa maalum, mwalimu maalum, mfumo wa kuzusha na madhehebu maalum. Wanawalazimisha haya ili waweze kuyafuata kama jinsi wanavofuata mambo ya faradhi. Hawayaachi, isipokuwa wanamnyanyasa na kumlaumu yule mwenye kufanya hivo."

Haya ndio yanayofanywa na wengi wanaofuata madhehebu maalum kichwa mchunga na wafuasi wa mapote mbali mbali ya ki-Suufiy. Miiongoni mwa mapote hayo ni Nashbandiyyah, Qaadiriyyah, Sahruurdiyyah, Shaadhiliyyah na Tijaaniyyah. Ndio maana inatakiwa kutahadharishwe ule ushabiki na ufuata kichwa mchunga waliomo watu hawa. Wanajishughulisha na kuhifadhi mambo yasiyokuwa na maana badala ya Shari'ah na uhakika. Kwa ajili hiyo ndio maana wakawa ni wenye kukubaliana juu ya mambo yasiyokuwa na maana ya Bid'ah, tofauti na watu wenye uelewa na uhakika. Yule mwenye kuzingatia juu ya uongofu na historia ya Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam), ataona kuwa inaenda kinyume na uongofu wa watu hawa. Uongofu wake (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) umetakasika na makalifisho na ukomekaji kwa yale ambayo hakuamrisha na Mola Wake. Kwa ajili hiyo kuna tofauti kubwa kati ya uongofu wake (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) na uongofu wa watu hawa!

Ikiwa unataka kujua uzukaji wa madhehebu haya tofauti katika Uislamu ambayo yamesababisha kuwafarikanisha Waislamu, soma kitabu "Ighaathat-ul-Lahfaam min Maswaaid-ish-Shaytwaan", na khaswa sehemu ya mwisho ya kitabu. Humo utaona kampeni za Ibn Siynaa, an-Naaswir at-Twuusiy, 'Ubaydiyyah na kampeni za Faatwimiyyah zinavyobainishwa.

Kwa ujumla maadui wa Uislamu wamefanikiwa kuubadilisha Uislamu kwa kuwafarikanisha watu wake kuwa madhehebu na mapote.

Imaam Shihaab-ud-Diyn 'Abdur-Rahmaan, ambaye anajulikana pia kama Abu Shaamah, amesema katika kitabu chake "al-Mu'mmal lir-Radd ilaa al-Amr al-Awwaal", (01/10):

"Kuhusiana na madhehebu ya Qur-aan, hakika watu wamekinaika na kuhifadhi Suurah moja na kunukuu baadhi ya visomo vyake. Vilevile walipuuzia elimu ya tafsiri yake, maana yake na dondoo, *Istinbaatw* ya hukumu zake. Kuhusiana na elimu ya Hadiyth, walikinaika na kusikiliza baadhi ya vitabu vinavyosomwa na baadhi ya waalimu ambao mara nyangi wao wenyewe walikuwa ni wajinga kuliko wasikilizaji. Kuko waliokinaika pia na uchafu wa uelewa wa watu na taka za fikira zao, wakati wengine wamejishughulisha na kunukuu elimu kutoka kwenye madhehebu yao. Baadhi ya wanachuoni waliulizwa maana ya neno "madhehebu". Wakajibu ya kwamba maana yake ni "Dini yenyе kubadilishwa". Allaah (Ta'ala) Amesema:

وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُشْرِكِينَ مِنَ الَّذِينَ فَرَغُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيَعًا

"Na wala msiwe mionganoni mwa washirikina. Mionganoni mwa wale walioitenganisha dini yao wakawa makundi makundi."⁴¹

Pamoja na haya anafikiria kuwa yeye ni katika wanachuoni bora, ilihali mbele ya Allaah na wanachuoni anaonekana ni katika wajinga wakubwa."

Amesema vilevile (01/15):

"Madhehebu mane yalisifiwa na mengine yote yakaachwa, jambo ambalo lilipelekea wachache tu ndio wakawa wanafuatwa. Hivyo wakaanza kufuata kichwa mchunga baada ya kuwa hapo mwanzoni wao wenyewe walikuwa wanaonelea kuwa ni haramu kumfuata kichwa mchunga mtu mwingine asiyekuwa Mtume (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam). Bali mambo yalifikia mbali sana, kiasi cha kwamba maoni ya maimu zao kwao yakawa na daraja ya Qur-aan na Sunnah. Hii ndio maana ya Kauli Yake (Ta'ala):

⁴¹ 30:31-32

اتَّخَذُوا أَحْبَارَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِّنْ دُونِ اللَّهِ

"Wamewafanya Ahbaar wao (wanavyuoni wa kiyahudi) na Ruhbaan wao (watawa) kuwa ni miungu badala ya Allaah."⁴²

Hapa ndio mwisho wa yale niliyokusudia kukusanya kuhusu kufuata kichwa mchunga madhehebu niliyotajiwa kutoka mashariki na Japan. Ninatosheka na kiasi hichi, kwa sababu matone yanapelekea katika bahari. Ninamuomba Allaah ('Azza wa Jalla) Awanufaishe waja kwa kitabu hichi katika miji yote na Akifanye kuwa ni chenye kutakasika kwa kutafuta Uso Wake Mtukufu na sababu ya kufaulu Pepo Yake yenze neema.

Haya nimeyaandika tarehe kumi na tano Muhamarram 1358 katika mji wa Allaah wenye amani nyumbani kwangu bara bara ya Bukhaariyyah karibu na Msikiti Mtakatifu na tunamalizia kwa Du'aa yetu:

سُبْحَانَ رَبِّ الْعَزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

"Utakasifu ni wa Mola wako - Mola Mtukufu kutokana na yale (yote) wanayoyaelezea. Na amani iwe juu ya wajumbe. Sifa njema zote ni za Allaah - Mola wa walimwengu."⁴³

⁴² 09:31

⁴³ 37:180-182